

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 21.

Fredagen den 23 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1928—1929 under riksstatsens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet, ävensom vissa beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid intendenturkåren C. A. Svedberg från viss ersättningskyldighet;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Karlskrona stad för övertagande av viss gatubelysning i Karlskrona m. m.; samt

nr 85, i anledning av väckt motion angående beredande åt två kaptener å övergångsstat av vissa förmåner i löne- och pensionhänseende.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 86, till Konungen i anledning av väckt motion om införande av kyrkofullmäktigeinstitutionen.

Upplästes och lades till handlingarna ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 309, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 213, 214, 218—230, 242 och 243 m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 204, angående försäljning av Malmö asyls område m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 213, med förslag till kommunalskattelag m. m.

Herr Möller: Herr talman! Innan denna proposition remitteras till vederbörande utskott, skall jag tillåta mig att ställa en fråga till regeringen.

Årets kommunalskatteproposition upptager ju som bekant liksom fjolårets kommunalskatteförslag ett repartitionstal för jordbruksfastighet av 6 %. Vi er-

Kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.

Kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.
(Forts.)

inra oss, att avsikten i fjol i sista stund syntes ha varit den att försöka åstadkomma sådana beslut i riksdagens kamrar, att det kunde bli en sammanjämkning, som då efter matematiska regler skulle ske på det ganska egendomliga procenttalet $5\frac{1}{2}$.

Denna proposition har, som ju säkerligen de flesta av kammarens ledamöter veta, knappast varit motsedd i år. Det har varit uppgifter fram och tillbaka om huruvida kommunalskattefrågan skulle komma att föreläggas årets riksdag. Jag skall här icke giva mig in på några beklaganden av att den kommit så sent, men jag kan icke underlåta att erinra kammarens ledamöter om att det i samband med det långvariga dröjsmålet med propositionens framläggande har lämnats mycket bestämda uppgifter om att förhandlingar skulle ha förts mellan regeringen å den ena sidan samt högern och bondeförbundet å den andra för att söka i riksdagen trygga genomförandet av en ny kommunalskattelag. Däröfver är ju i och för sig icke något att säga, och jag skall heller icke framställa någon anmärkning däremot. Men det har i omedelbart sammanhang med propositionens framläggande med mycken bestämdhet uppgivits, att man icke endast har fört förhandlingar, utan att man därjämte *har träffat en överenskommelse mellan regeringen samt högern och bondeförbundet om att det skulle genomföras ett kommunalskatteförslag på basis av ett repartitionstal för jordbruksfastighet av $5\frac{1}{2}$ %*. Jag skulle tro, att det kan vara av en viss vikt för det utskott, som skall behandla ärendet, liksom för riksdagens ledamöter överhuvud taget att få veta, om dessa uppgifter äro med sanningen överensstämmande. Det finns nämligen en sak, som man icke kan undgå att fästa avseende vid i detta sammanhang. Om det är så, att det föreligger en överenskommelse, innan propositionen lagts på kammarens bord, om ett repartitionstal på $5\frac{1}{2}$ %, skulle man ju anse rimligt, att den proposition, som framlägges, upptager detta repartitionstal. Nu upptager emellertid den framlagda propositionen som bekant ett repartitionstal för jordbruksfastighet av 6 %. Den fråga, som jag tror vore av vikt att få besvarad, innan man i riksdagen börjar behandlingen av ärendet, är denna: Innebär propositionens förslag om 6 % som repartitionstal för jordbruksfastighet, att det även skall bli 6 % enligt regeringens mening eller innebära dessa 6 % i verkligheten $5\frac{1}{2}$ %? Det är efter min uppfattning en fråga, som bör besvaras. Det kan ju i varje fall icke hjälpas, att det är en unik metod att gå tillväga, att från regeringens sida föreslå detta repartitionstal, om regeringen i verkligheten menar ett annat repartitionstal.

Det är denna fråga jag tillåter mig framställa. Jag skulle vara tacksam att få ett svar på den.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Den framlagda propositionen uttrycker, vad som enligt regeringens mening är det lämpligaste och riktigaste, när det gäller kommunalskattefrågans lösning. Något uttalande därutöver finnes det ingen som helst anledning att i detta sammanhang göra från regeringens banken.

Herr **Möller**: Det var ju en upplysning, som kanske är överflödig, att regeringen anser ett repartitionstal av 6 procent för det bästa. Nu har jag ingenting annat att göra än att konstatera, att i detta uteblivna svar ligger ett uppenbart erkännande av att den påstådda överenskommelsen existerar och att regeringen alltså, när den skriver 6 procent, faktiskt menar $5\frac{1}{2}$ procent.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr Möller har ingenting annat att bygga sina slutsatser på än sina egna antaganden.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till särskilda utskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag m. m.
(Forts.)

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 214, med förslag till taxeringsförordning;
- nr 218, med förslag till förordning om statlig inkomst- och förmögenhets-skatt;
- nr 219, med förslag till förordningar om kommunal progressivskatt och om utjämningskatt;
- nr 220, med förslag till lag om skogsaccis m. m.;
- nr 221, med förslag till förordning om särskild skatt å vissa lotterivinster m. m.;
- nr 222, med förslag till förordning om ändrade grunder för utgörande av vissa utlagor m. m.;
- nr 223, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående nobelstiftelsens skyldighet att utgöra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1928 m. m.;
- nr 224, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.;
- nr 225, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 § i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet;
- nr 226, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen den 21 mars 1862 (nr 15) om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m.;
- nr 227, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning;
- nr 228, med förslag till ändring i lagen den 16 oktober 1908 (nr 110, sid. 1) angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, m. m.;
- nr 229, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 11 oktober 1912 om skogsvårdsavgift;
- nr 230, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 27 juni 1927 (nr 310) om fastighetstaxering år 1929 m. m.;
- nr 242, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.; samt
- nr 243, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 59 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 5 och 46—53, bevillningsutskottets betänkanden nr 22—24, första lagutskottets utlåtande nr 20 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 14—16.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförelsebevis för råg

och vete m. m., ävensom i ämnet väckta motioner, på morgondagens föredragningslista måtte uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Möller* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial nr 54, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om fortsatt bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om anslag till en personlig professur för docenten Einar Naumann.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.49 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 24 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr **talmannen** yttrade: Mina herrar! Åter har ett dödsbud nått oss. Ledamoten av denna kammare Axel Rudolf Rooth avled, som vi alla veta, plötsligt i går. Han hade bevistat gårdagens sammanträde här i kammaren och var på väg upp till fortsatt utskottsarbete, då han drabbades av det sjukdomsfall, som så hastigt ändade hans liv. Man må väl säga, att han bokstavligen föll på sin post.

Rooth var en man med fullödiga egenskaper. Han var ett föredöme i plikt-trohet och allvar i arbete. Här i kammaren stod hans plats sällan tom, och de som kände honom närmast vilja gärna framhålla, att hans högsta strävan var att ägna sina krafter åt hembygd och fosterland. Vi känna alla, att Rooth i sitt yttre uppträdande var en försynt och stilla man, som dock, när han yttrade sig här i kammaren, visste att göra sig gällande genom att åt sina anföranden ge en prägel av saklighet och kunnighet i det ämne, som var föremål för överläggning.

Man vågar påstå, att med den bortgångne förlorade vi en hedersman, som vi säkerligen alla komma att bevara i tacksam hågkomst.

Frid över hans minne!

Företogs val av tolv ledamöter i särskilda utskottet. Därvid avlämnades 85 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckning »gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Bärge,
 greve Lagerbjelke,
 herr Wigforss,
 » Larson, Edward,
 » Sederholm,
 » Nothin,
 » Borell,
 » Ericson, K. Oscar,
 » Linders,
 » Fehr,
 » Frändén,
 » Norling.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Företogs val av tolv suppleanter i särskilda utskottet. Därvid avlämnades 50 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckning »gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Julin,
» Jönsson, J., i Slätåker,
» Eriksson, Carl E.,
» Abrahamsson,
» Lithander,
» Åkerberg,
» Gabrielsson,
» Andersson, Karl E.,
» Wahlmark,
» Granström,
» Forssberg,
» Sandén.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 54, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om fortsatt bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen tillkännagav, att, för den händelse den nyss godkända voteringspropositionen bleve godkänd jämväl av andra kammaren, enligt överenskommelse med nämnda kammars talman gemensam omröstning i ämnet komme att äga rum vid sammanträde onsdagen den 28 innevarande månad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels av det utav 1926 års riksdag beviljade anslaget å 150,000 kronor till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1928—1929 såsom extra reservationsanslag anvisa ett belopp av 35,000 kronor; dels till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor; dels till statens kostnader för farliga alkoholister m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor; dels till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor; dels till resor vid tvångsinternering av alkoholister för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor; samtliga anslag att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel; dels ock medgiva, att av nyssnämnda anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader finge till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för budgetåret 1928—1929 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett belopp av 1 krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vårdtag, som med 1 krona understeg det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 86, inom första kammaren, av herrar *A. J. Bårg* och *Oscar Olsson* och den andra, nr 170, inom andra kammaren av herr *A. Olsson* i Gävle m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att till interneringskostnader i vissa fall för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor, dels ock två likalydande motioner, väckta den ena, nr 190, inom första kammaren av herrar *J. Bergman* och *U. Leander* och den andra, nr 326, inom andra kammaren av herr *C. O. Johanson* i Huskvarna m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte å riksstaten för budgetåret 1928—1929 å femte huvudtiteln under avdelningen Alkoholistvård uppföra ett anslag å 5,000 kronor till bidrag till interneringskostnader i vissa fall att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

*Anslag till
internering-
kostnader för
alkoholister.*

Anslag till
internering-
kostnader för
alkoholister.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och i anledning av herrar Bärags, Oscar Olssons och Olssons i Gävle m. fl. samt Bergmans, Leanders och Johansons i Huskvarna m. fl. berörda motioner, I: 86 och 190 samt II: 170 och 326.

I) av det utav 1926 års riksdag beviljade anslaget å 150,000 kronor till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1928—1929 såsom extra reservationsanslag anvisa ett belopp av 35,000 kronor;

II) till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor;

III) till statens kostnader för farliga alkoholister m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor;

IV) till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor;

V) till resor vid tvångsinternering av alkoholister för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor;

VI) till interneringskostnader i vissa fall anvisa ett extra förslagsanslag av 4,000 kronor;

samtliga anslag att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel; samt

VII) medgiva, att av nyssnämnda anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader finge till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för budgetåret 1928—1929 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett belopp av 1 krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vårdtag, som med 1 krona understege det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget.

Herr statsrådet **Pettersson**: I denna punkt har statsutskottet tillstyrkt ett anslag, med vars beviljande Kungl. Maj:t ansett tills vidare bort få anstå. Jag har för min del ingenting att säga i anledning av denna utskottets ståndpunkt, men jag måste anhålla om förtydligande av vad utskottet föreslår.

Utskottet föreslår, att anslag skulle utgå till nykterhetsnämnderna med tillhoppa högst 4,000 kronor att disponeras för interneringskostnader för »farliga och kriminella alkoholister», på samma gång som anslaget tillika begränsas till ekonomiskt mindre bärkraftiga kommuner. Det är uttrycket *farliga och kriminella alkoholister*, som jag anser tarvar något förtydligande.

Jag vill erinra om att socialstyrelsen i sin framställning i ämnet talade om att statsbidrag borde utgå beträffande farliga alkoholister, men även i fråga om andra kategorier av alkoholister, utan att närmare ange, vilka 1925 års sakkunniga, som avgivit förslag till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri, ansågo, att statsverket bör bidraga vid internering av »farliga, otillräkneliga och vagabonderande alkoholister». Sedan ha i år i riksdagen väckts motioner i ämnet, dels av herrar Bergman och Leander i första kammaren samt herr Johanson i Huskvarna m. fl. i andra kammaren, vilka ha ställt sig på socialstyrelsens mindre markerade ståndpunkt, och dels av herrar Bärags och Oscar Olsson i första kammaren samt herr Olsson i Gävle m. fl. i andra kammaren. Såvitt man kan döma av sammanhanget, mena dessa sistnämnda motionärer, att bidrag skall utgå beträffande kategorierna farliga, otillräkneliga och vagabonderande alkoholister, men längre fram i motiveringen införa de beteckningarna kriminella, och på samma gång ha de uteslutit gruppen otillräkneliga.

Utskottet har nu ansett, att de farliga och kriminella alkoholisterna skulle utgöra de grupper, för vilka statsbidrag skulle kunna påräknas. Till en början lämnar detta uttryck utrymme för någon tvekan, om ifrågavarande alkoholister skola vara både farliga och kriminella eller om såväl gruppen farliga alkoholister

som gruppen kriminella alkoholister avses. Vidare är det rätt oklart, vad som menas med uttrycket kriminella alkoholister. Menas därmed sådana, som ha ett kriminellt föregående, d. v. s. sådana, som någon gång varit dömda för t. ex. stöld, eller menas det sådana, som enligt läkarintyg visa kriminella tendenser, eller menas det slutligen sådana, som efter åtal förklarats otillräkneliga på grund av alkoholism? Eller avses alla tre nämnda grupper? Vem det än må bli, som får att såsom socialminister utfärda kungörelse i detta ämne, är det av vikt, att det blir klargjort vad utskottet menat med detta förslag och vad riksdagen kan komma att mena med sitt beslut.

Anslag till
internerings-
kostnader för
alkoholister.

(Forts.)

Herr Petré: Då jag, i varje fall på avdelningen, deltagit i detta ärendes behandling, må det kanske tillåtas mig att säga några ord med anledning av herr statsrådets till utskottet riktade fråga. Jag vill då först nämna, att naturligtvis har man inte avsett, att en alkoholist skulle behöva vara både farlig och kriminell, för att kommunen skulle kunna få ersättning för avgift till alkoholistanstalt. Det torde väl också framgå av motionen, att man har menat såväl farliga som kriminella alkoholister.

Vad som menas med *farliga alkoholister*, därom kan rätt gärna inte vara någon tvekan. Som vi veta, innehåller lagen om behandling av alkoholister den bestämmelsen, att — bland andra — den som visat sig vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv skall kunna interneras på alkoholistanstalt mot sin vilja. Här syftas med ordet farlig på dem, för vilka denna bestämmelse gäller. Det har ju ansetts vara av synnerlig vikt, att sådana alkoholmissbrukare, som äro farliga för sin omgivning, skola kunna bli omhändertagna och tvångsinternerade, men erfarenheten har visat att man underlåtit detta i mindre bärkraftiga kommuner på grund av de därmed förenade kostnaderna. Jag vill erinra om att alkoholistvårdssakkunniga, som i september 1926 avgåvo sitt utlåtande angående revision av alkoholistlagen, ha föreslagit — herr statsrådet har redan nämnt det — att för vård av farliga alkoholister skulle staten alltid bestrida utgifterna. Här är nu i en av motionerna föreslaget, att tills vidare skulle staten i fråga om sådana alkoholister från mindre bärkraftiga kommuner kunna efter prövning av socialstyrelsen lämna kommunerna ersättning för avgifter för anstaltsvården.

Vad åter uttrycket *kriminella alkoholister* beträffar, så förekommer, som herr statsrådet nämnde, detta uttryck i den av herrar Bäg och Oscar Olsson i denna kammare väckta motionen och har sedan upptagits i statsutskottets utlåtande. Naturligtvis syftas därmed i första hand på de otillräkneligförklarade alkoholisterna vilka enligt alkoholistvårdssakkunnigas förslag ävenledes skulle vårdas på statens bekostnad. Det förekommer understundom, att alkoholister begå brott i av alkoholmissbruket framkallad akut sinnessjukdom, såsom delirium tremens eller dylikt, men att sinnessjukdomen gått över, när personen kommit inför rätta och domen faller. Då kan han inte intagas på hospital, ty han är inte längre sinnessjuk, men i sådana fall är det lämpligt, att han intages på alkoholistanstalt för att behandlas för sin alkoholism, som varit orsaken till den akuta sinnessjukdomen med därmed följande brottslighet. Nu är det så, att den som är otillräkneligförklarad och på grund därav vårdas på hospital, får kostnadsfri vård på statens hospital, och kommunen betalar sålunda ingenting för dylik vård, men därest en dylik otillräkneligförklarad behöver vård på alkoholistanstalt, har kommunen måst betala avgiften, och det är ju givet, att särskilt då det är fråga om mindre bärkraftiga kommuner, är det önskvärt, att även i dylika fall staten bestrider utgifterna.

Nu har, som nämnts, uttrycket *kriminell* satts in i utskottsutlåtandet i stället för *otillräkneligförklarad* i alkoholistvårdssakkunnigas betänkande, och det kan ju inte förnekas, att detta får anses innebära en utvidgning, så att

*Anslag till
inrättnings-
kostnader för
alkoholister.
(Forts.)*

även alkoholister med kriminell förtid, sådana som varit straffade för brott, skulle komma in under den kategorien, så att staten — då det gäller mindre bärkraftiga kommuner — skulle kunna lämna bidrag till deras vård. Och det kan väl inte vara annat än rimligt, att personer, som visat sig tydligt asociala och dömts för brott upprepade gånger, få — om de omhändertas på grund av alkoholistlagens bestämmelser och de äro hemmahörande i mindre bärkraftiga kommuner — vårdas fritt på statens bekostnad. Men det får ju tillkomma Kungl. Maj:t att närmare ange villkoren härför vid utfärdande av kungörelse i ämnet. Som utskottet skrivit, har det ju lämnats öppet för Kungl. Maj:t att närmare avgöra gränserna för vad som skall menas med ordet kriminell.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkterna 34—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45—51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52.

Lades till handlingarna.

Punkterna 53—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
hem för kro-
niskt sjuka.*

Punkten 57.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått tvenne likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 144, av herr *A. J. Bårg* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 238, av herr *Karl Andersson* i Katrineholm m. fl., däri yrkats, att statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka måtte utgå jämväl till de anstalter, som av landstingen för ändamålet uppförts eller inrättats under åren 1919—1926.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å herr Bårgs m. fl. samt herr Anderssons i Katrineholm m. fl. berörda motioner, I: 144 och II: 238, till bidrag till uppförande m. m. av hem

för kroniskt sjuka för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Anderson* i Råstock och *Carlsson-Frosterud* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor; samt

b) med anledning av herr Bärge m. fl. samt herr Anderssons i Katrineholm m. fl. motioner, I: 144 och II: 238, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken utsträckning statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka borde utgå jämväl till de anstalter, som av landstingen för ändamålet uppförts eller inrättats under åren 1919—1926 samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Jag har i denna punkt jämte några andra utskottsledamöter avgivit en reservation. Med denna reservation ha vi velat giva ett stöd åt den motion, som väckts av herr Bärge m. fl. i denna fråga. För min del beklagar jag mycket, att jag icke redan föregående år, då detta ärende var föremål för riksdagens prövning, kom mig för att ge uttryck åt de synpunkter, som nu äro för mig vägledande. Jag anser nämligen, att starka billighetsskäl tala för att sådana landstingsområden, som gått händelserna i förväg i detta avseende och redan tidigare än lagen ålagt dem, ha skaffat sig vårdanstalter för kroniskt sjuka, icke skola straffas på det sättet, att de icke komma i åtminstone någorlunda lika god position som de landsting vilka låtit med byggandet bero, till dess riksdagen beslutit att lämna bidrag för uppförande av vårdanstalter. Det är tvärtom enligt min uppfattning så, att man måste anse det i hög grad erkännansvärt, när ett landstingsområde redan på ett tidigare stadium vidtagit åtgärder för att skaffa vårdplatser för kroniskt sjuka. Nu ha ju dessa landsting blivit försatta i den dåliga positionen, att de icke få statsbidrag, under det de som dröjt, till dess de av nödtvång måste uppföra sjukhem, få statsbidrag. Om man ser denna fråga enkelt och realistiskt, vill det förefalla, att det är så starka billighetsskäl, som tala för ett tillmötesgående av vad motionärerna här begärt, att man bör hos regeringen begära en närmare omprövning av den saken.

Nu har ju emellertid klämman i reservationen icke blivit avfattad på ett tillfredsställande sätt i utskottets utlåtande, och därför har här i kammaren utdelats ett kartongblad till sid. 105 i utlåtandet, där i moment b) angivits, hur man lämpligen bör formulera beslutet, i händelse kammaren skulle vilja gå in för en skrivelse. Jag tillåter mig därför, herr talman, att läsa upp reservationen enligt denna lydelse:

»att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag till *bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka* för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor; samt

b) med anledning av herr Bärge m. fl. samt herr Anderssons i Katrineholm m. fl. motioner: I: 144 och II: 238, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken utsträckning statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka må utgå jämväl till de anstalter, som av landstingen för ändamålet uppförts eller inrättats under åren 1919—1926 samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda».

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen med den lydelse, som nu blivit av mig uppläst.

Anslag till hem för kroniskt sjuka.
(Forts.)

Anslag till
hem för kro-
niskt sjuka.

(Forts.)

Herr **Hallin**: Herr talman! Jag befinner mig i den något egendomliga situationen att i den nu föredragna punkten nödgas försvara statsutskottets ståndpunkt, som jag i grund och botten icke själv kan gilla. Men förhållandet är ju det, som statsutskottets ärade ordförande nyss erinrade om, att denna fråga var föremål för riksdagens prövning i fjol och blev då enligt min mening principiellt avgjord. Då Kungl. Maj:t framlade sitt förslag förra året om att riksdagen skulle bevilja medel till uppförande och drift av hem för kroniskt sjuka, så tog Kungl. Maj:t själv ståndpunkt till frågan, huruvida något retroaktivt bidrag skulle kunna ifrågakomma till landsting, som redan före den 1 januari 1927 hade gått i författning om uppförande av hem för kroniskt sjuka. Med anledning av propositionen väcktes emellertid motioner i bägge kamrarna, vari yrkades, att en sådan retroaktivitet skulle av riksdagen medgivas. I statsutskottet diskuterades den frågan ganska grundligt, och resultatet blev, att statsutskottet gick med på Kungl. Maj:ts uppfattning, varemot jag och en av utskottets ledamöter, herr Petré, reserverade oss i viss anslutning till de då föreliggande motionerna. Vi hemställde nämligen, att riksdagen skulle bevilja de landsting, som hade i förväg gått in för att bygga dessa hem, hälften av de kostnader som andra landsting skulle få enligt de nya bestämmelserna.

När frågan sedermera förevar här i kammaren, diskuterades den mycket grundligt, och jag passar på vid detta tillfälle att inlägga en gensaga mot vad motionärerna i år velat göra gällande i sin motion, nämligen att denna fråga vid föregående års riksdag skulle ha behandlats något summariskt och att riksdagen icke skulle ha ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt den. Detta tror jag icke man med fog kan säga. Skulle något kunna sägas om behandlingen, vore det kanske det, att diskussionen här i kammaren en sen afton blev något långt utdragen.

Emellertid anser jag alltjämt, att riksdagen brustit i en viss moralisk förpliktelse gent emot vissa landsting, då man vid det tillfälle, när denna fråga kanske först dryftades, nämligen vid nya fattigvårdslagens tillkomst, alltså 1918, gav så att säga på hand, att landstingen framdeles skulle komma i åtnjutande av statsbidrag för dylika hem för kroniskt sjuka. Det var ju då ganska förklarligt, att en del landsting utan att avvakta dessa löftens infriande gingo i författning om byggandet. Emellertid har jag nu, när jag här tagit ståndpunkt och följt statsutskottets majoritet, gått ut ifrån att riksdagens beslut i fjol var fattat efter moget övervägande och sålunda icke nu i år kunde på något sätt ryggas. Det förvånar mig ju något, det måste jag säga, att reservanterna i år, bland vilka jag återfinner såväl statsutskottets ordförande som dess vice ordförande, som jag i fjol icke hade med mig på den modifierade linjen, nämligen att ge dessa landsting hälften av vad de andra skulle få, nu i år ansett sig kunna intaga en annan ståndpunkt och hemställa om en skrivelse i enlighet med det yrkande, som herr Kvarnzelius nyss läste upp. I denna skrivelse hemställs om utredning, huruvida någon retroaktivitet kan ifrågakomma, men frågan »huruvida» är ju redan en gång utredd, ty både de sakkunniga, som hade hand om utformandet av bestämmelserna, och medicinalstyrelsen liksom även Kungl. Maj:t i fjol ha ju bestämt tagit ståndpunkt till denna fråga och sagt, att retroaktivitet skall icke ifrågakomma. De sakkunniga och medicinalstyrelsen voro till och med strängare i detta avseende än Kungl. Maj:t sedermera var i propositionen.

Det är därför, herr talman, som jag för min del, trots den uppfattning jag i grunden har, måste utgå ifrån att frågan blev avgjord vid förra årets riksdag och nu icke kan biträda annat än utskottets hemställan, till vilken jag yrkar bifall.

Herr Bärq: Herr talman! Då jag står såsom motionär i denna fråga, skall jag be att få säga några få ord.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att — såsom ju framgår av debatten och de här framställda yrkandena — statsutskottets ärade ordförande, vilken i fjol icke stod såsom reservant, tillsammans med utskottets vice ordförande, som då icke heller stod som reservant, nu ställt sig på linjen om bifall i viss mån till motionärernas hemställan, under det att de, som i fjol stodo såsom reservanter, nu saknas. Det synes mig, som om det vore ett visst berättigande i vad motionärerna påpekat, nämligen att frågan vid föregående års riksdag i alla fall icke uppmärksammades i den omfattningen, att man hade ett fullständigt grepp på frågans läge. Detta är nu icke någon tillvitelse, skulle jag vilja säga, mot talesmannen för utskottet. Men när ett ärende föreligger till behandling så sent som den 25 eller den 31 maj, tror jag, att det var, och därtill sent på natten med en mängd ärenden på föredragningslistan, är det ju ganska mänskligt, att inte alla ledamöterna — kanske knappast utskottets — hinna tränga in i frågans alla detaljer.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att detta icke är någon stor ekonomisk fråga för statsverket. Den utredning, som svenska landstingsförbundet har anställt, ger vid handen, att även om de landsting, som blevo utestängda från bidrag genom fjolårets beslut, skulle få samma bidrag till byggnadernas uppförande som de landsting, vilka bygga efter 1927 års ingång, torde detta icke betyda större belopp än cirka 100,000 kronor. Om man nu tänker sig ett mindre bidrag, som reservanterna föreslog i fjol, eller hälften, vilket dock torde få anses såsom orättvist, är dock detta ur statsverkets budgetssynpunkt ingenting att tala om. Samtidigt erkänner jag, att det med hänsyn till landstingens ekonomi icke heller kan spela någon så synnerligt stor roll. Men när man följt frågans uppkomst, är det andra motiv, som väga starkare och tyngre än frågan om de ekonomiska bidragen. Jag vill erinra om att det — såsom herrarna möjligen torde kunna påminna sig — när 1918 års fattigvårdslag antogs, av utskottet gjordes ett rätt tydligt uttalande, som godkändes av riksdagen, av innebörd att landstingen skulle erhålla bidrag vid uppförandet av hem för kroniskt sjuka. Att detta uttalande faktiskt betraktades såsom ett principbeslut, framgår även därav, att fattigvårdsinspektören på grund av detta beslut skickade ut cirkulär till landstingen och anmodade dem att tillsätta kommittéer och påskyndade byggandet utan att avvakta riksdagens beslut om själva anslaget. Den dåvarande socialministern kallade dessa kommittéer till en konferens i Stockholm, vid vilken han påpekade, bland annat, huru riksdagen hade principiellt gått in för bidrags lämnande, och så uppmanade han kommittéerna att ute i landet göra allvar av detta och icke avvakta den tioårsperiod, inom vilken lagen skulle träda i kraft. Visserligen ålade fattigvårdslagen icke landstingen att bygga sjukhem, men det var frågan om arbetshem, som sammanhänge därmed. När statens representanter sålunda togo för kontant, att riksdagen principiellt gått in för att ge bidrag, är det ju mänskligt, att menige man ute i bygderna också trodde detsamma. Detta gjorde, att en del landsting icke avvaktade den tid, då utredningen om grunderna för bidrags erhållande var klar, utan trodde fullt och fast, att de icke skulle bliva utestängda från detta bidrag, även om de i detta fall icke avvaktade riksdagens formella anslagsbeslut.

För min del har jag kommit i en tråkig belägenhet, därigenom att även jag ansåg mig kunna avgiva en försäkran inför det landsting jag tillhör, att det icke kunde föreligga någon risk att redan då sätta igång med dessa byggen och icke avvakta något beslut i stället för att under tiden låta de sjuka ligga och lida ohjälpligt ute i bygderna. Landstinget trodde liksom åtskilliga andra landsting på det riskfria härutinnan och satte så fort sig göra lät igång med

Anslag till
hem för kroniskt
sjuka.
(Forts.)

Anslag till
hem för kro-
niskt sjuka.
(Forts.)

uppförandet eller anskaffandet av sjukhem. När propositionen sedermera kom och riksdagen fattade sitt beslut, befanns det att man alldeles förbisett, skulle jag vilja hoppas, de utfästelser, som tidigare voro gjorda. De landsting, som skyndat att följa de givna maningarna, blevo sålunda alldeles avskurna från rätten att få bidrag till byggnadernas uppförande, under det att de landsting, som dröjt med dessa åtgärder, fingo och få statsbidrag vid nybyggnad med 1,500 kronor per sjuksäng, vid övertagande av förut befintlig byggnad med 1,000 kronor per sjuksäng och i vissa andra fall med 750 kronor per säng.

Jag må säga herrarna, att det känns nästan litet genant att på detta sätt hava trott på denna sak och att även hava förmått ett landsting att tro på den. Ett försvar anser jag ligga däri, att såväl fattigvårdsinspektören som dåvarande socialministern hade alldeles samma uppfattning och bibragte oss densamma. För mig framstår det i viss mån såsom en hederssak för riksdagen att icke svika de gjorda utfästelserna, även om detta för landstingens del icke skulle betyda så synnerligen mycket. Men det går icke an, att man ute i byggnaderna får den uppfattningen, att man från riksdagens sida gör sådana tämligen tydliga uttalanden, som med skäl kunna betraktas såsom utfästelser, och sedan icke infriar dem.

Nu säges det både i propositionen och i utskottets utlåtande, att någon retroaktivitet icke kan ifrågakomma, därför att detta statsbidrag är ett slags premiering, ett uppmuntringsbidrag för de landsting, som nu skola sätta igång med uppförandet av sjukhem. Det är ju riktigt. Men inte förlorar det karaktären av uppmuntringsbidrag, även om man uppmuntrar sådana landsting, som skyndat att i förväg göra detta. Tvärtom förefaller det mig, som om man borde ge dessa landsting ett erkännande framför andra, att de följt dessa maningar och tagit på sig den risk, som verkligen visat sig hava följt med den omständigheten, att riksdagens beslut icke avvaktas. Jag vill verkligen i detta fall för riksdagens egen skull vädja till kammaren att biträda en så rimlig begäran som den av reservanterna nu föreslagna, att man prövar, huruvida och i vilken omfattning ett bidrag skulle kunna givas även till de landsting, som i förväg uppfört sina sjukhem.

Jag ber sålunda, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar: Den ärade talesmannen för utskottet framhöll, att denna fråga redan vid förra riksdagen blivit avgjord. Han betonade därvid, att åtminstone det moment i reservationen, som innehåller en begäran om utredning, »huruvida» statsbidrag må utgå, redan vore prövat och avgjort, först av Kungl. Maj:t och sedan av riksdagen, samt att ett sådant beslut icke gärna kunde ryggas. Jag tillåter mig då påpeka, att frågan »huruvida» utan tvivel varit av Kungl. Maj:t avgjord, men jag ifrågasätter, om inte statsutskottet och riksdagen just därför saknade möjlighet och anledning att ingå på andra delen av reservationens innehåll, nämligen begäran om utredning, »i vilken utsträckning» ersättningen skulle utgå. Om frågan »huruvida» kategoriskt besvaras med nej, ingår man ju icke på någon undersökning, »i vilken utsträckning» det skall ske. Därest frågan emellertid besvaras med ja och ersättning alltså skall givas, kan jag mycket väl tänka mig, att riksdagens beslut föregående år endast innebar, att man på grund av den förutsättning, som då förelåg, nämligen att utredning härom saknades, icke ingick på frågan utan lät den passera, varigenom man fick anslaget i princip igenom. När åter det nu tillika blir fråga om en utredning av spörsmålet »i vilken utsträckning», är föregående riksdagsbeslut säkerligen icke prejudicerande. Såsom den ärade talesmannen för utskottet framhöll, fanns det i följd en reservation om bidrag med visst belopp, till hälften. Men jag finner

det helt naturligt, att riksdagen i saknad av framställning från Kungl. Maj:t och sålunda i saknad av den utredning, som Kungl. Maj:t gör, tvekade att gå med på en reservationsvis föreslagen positiv lösning av frågan. Därför synes det mig, som om man icke riktigt kan skilja frågan »huruvida» från frågan »i vilken utsträckning». Då denna *kombinerade* fråga aldrig på grund av en kungl. proposition varit föremål för riksdagens prövning, synes den väg, reservationen anvisar, vara en mycket både naturlig och framkomlig väg.

Jag delar den uppfattningen, att retroaktivitet i allmänhet icke är rätt förenlig med vår åskådning här i Sverige, men någon retroaktivitet i verklig mening kan knappast sägas föreligga, då redan 1918 års fattigvårdslag gav anledning för landstingen att börja fundera på sådana anstalters upprättande. Då nu anslaget sent omsider kommer, är det väl mindre ett anslag till uppmuntran av en verksamhet, som anses önskvärd, än snarare ett slags såsom ofrånkomligt ansett medel för att över huvud få den till stånd. Då förefaller det ännu mera orimligt, att de landsting, som med anledning av fattigvårdslagens bestämmelser, den givna motiveringen och de utfästelser, som under hand givits, vidtagit åtgärder i detta avseende, endast på grund därav skulle bliva lidande.

Då förslaget bifallande icke alls innebär något ståndpunktstagande annat än i så måtto, att man begär, att Kungl. Maj:t skall taga den *vidare* frågan »huruvida» under förnyad omprövning och i samband därmed också den eventuella frågan, »i vilken utsträckning» bidrag må lämnas, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Sandén* och *Petrén*.

Herr Waller: Herr talman! Det är ju i verkligheten så, att utskottets ledamöter hava mycket starka sympatier för motionerna. Detta har också kommit till uttryck i utskottets utlåtande. Såsom herr Hallin framhållit, är det ju fråga om retroaktiv verkan av beslutet, och det är väl ingenting, som man i statsutskottet är så rädd för som för att ge efter i denna punkt.

Då ärendet första gången var uppe stödde sig utskottet, såsom herr Hallin nämnde, på ett uttalande av departementschefen, som förklarade, att det icke kunde komma i fråga att på en gång lämna ett så betydande bidrag, som det var fråga om, emedan detta skulle få alltför betydande finansiella konsekvenser. Därjämte anfördes, att det var i fullkomlig strid mot gällande kutym på liknande områden.

Sympatier hava sålunda funnits för saken och viljan är sålunda god, men utskottets majoritet har icke ansett sig kunna tillstyrka motionerna. Om det emellertid förhåller sig så, att kammaren anser, att faran av retroaktivitet i detta fall icke är så stor, kommer åtminstone jag för min del icke att bliva alltför ledsen, om kammaren bifaller reservationen.

Herr Frändén: Herr talman! Då det län jag tillhör alltid är lydaktigt, då det gäller fullgörandet av de ålägganden, som riksdagen ålägger länen, skyndade landstinget att efter det stränga påbudet vid fattigvårdslagens antagande fullgöra vår skyldighet genom att uppföra ett hem för kroniskt sjuka. Jag minns mycket väl, då frågan var före och dryftades i landstinget. Man försäkrade oss därvid, att det på grund av gjorda uttalanden vore alldeles säkert, att landstinget skulle komma i åtnjutande av statsbidrag även för byggnaderna. När man handlar på det sättet, måste herrarna förstå, att man känner sig synnerligen besviken, när det går ett antal år, och man finner, att de kommuner, som icke så villigt ställt sig till efterrättelse det påbud, som riksdagen givit, på grund av sin försummelse skola komma i åtnjutande av en ekonomisk förman.

Anslag till
hem för kro-
niskt sjuka.

(Forts.)

Anslag till
hem för kro-
niskt sjuka.
(Forts.)

Om man ser i utskottets utlåtande, finner man, att utskottet i år liksom i fjol endast åberopat departementschefens uttalande. Men antag att departementschefens uppfattning är oriktig! Då kvarstår i alla fall åtminstone för mig den bestämda uppfattningen — och jag hoppas, att den delas av flertalet här i kammaren — att riksdagen icke i denna fråga på ett rättfärdigt sätt behandlat dessa kommuner.

När det icke är fråga om någon väsentlig utgift, kan jag sålunda icke finna annat, än att riksdagen ändå borde visa en sådan förståelse för de kommuner, som så lojalt böjt sig under fattigvårdslagens bestämmelser och utfört dessa byggnader efter riksdagens uttalade önskemål, att riksdagen nu i dag ville vara med om den skrivelse till Kungl. Maj:t, som i reservationen föreslås. Det rör sig ju om så obetydliga belopp, att det väl icke betyder så mycket för landstingen. Men det betyder ändå så mycket, att man får den uppfattningen, att riksdagen vill skipa rättvisa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr Möller: Herr talman! Jag skall för min del också tillåta mig att förorda den vid utskottsutlåtandet i denna punkt fogade reservationen, och jag tycker, att de betänkligheter, mycket naturliga i och för sig, som finnas i statsutskottet och säkert också i riksdagen i dess helhet emot att bevilja anslag, som skola få ett slags retroaktiv verkan, ha inte riktigt samma kraft i detta fall, som de skulle kunna ha i andra. Jag vill erinra kammaren därom, att förslaget, som slutligen ledde till en regeringsframställning till riksdagen, hade legat färdigt i åtskilliga år. Åtminstone erinrar jag mig bestämt, att det låg färdigt före 1925 års riksdag, men på grund av den ansträngda statsfinansiella situationen och på grund av att det var så många ting, som trängdes kanske alldeles särskilt på socialdepartementets huvudtitel, fick frågan om statsbidrag i detta fall anstå. Det finns ju knappast något tvivel om att åtminstone något av landstingen skulle ha fått statsbidrag, därest den statsfinansiella situationen hade tillåtit, att regeringens framställningar i detta ämne hade kommit några år tidigare. Under sådana omständigheter kan jag icke neka till att det blir ett slags straff, att man vägrar retroaktivitet från detta bidrag. Det blir ett slags straff för de landsting, som, tidigare än statsmakterna, voro färdiga att tillmötesgå den önskan, som fanns praktiskt taget inom alla läger i samhället med hänsyn till den rent humanitära uppgift, som inrättandet av hem för kroniskt sjuka hade. Då förefaller det mig, som om kammaren inte borde låta sina betänkligheter uppväga de i mitt tycke behjärtansvärda anspråk, som här resas, utan i stället trots det principiella avsteg, som det naturligtvis i viss grad kan anses vara från den hållning, man i allmänhet intager i fråga om retroaktivitet, av billighetsskäl acceptera reservationen.

Jag ber därför att få tillstyrka densamma.

I detta anförande instämde herr *Sandegård*.

Herr Sandler: Herr talman! Jag skall tillåta mig att säga ett par ord ytterligare till vad som redan anförts.

Det är mycket naturligt, om kammaren känner sig rätt betänksam mot att fatta ett annat beslut i denna fråga i år än det som fattades i fjol. Emellertid tror jag, att kammaren skulle göra rätt i att på det sättet företaga, efter allt att döma, en rättelse i det beslut, som förekom här i fjol. Det skedde under omständigheter, som mycket väl förklara, att det gick, som det gick. Jag föreställer mig, att det är synnerligen många i denna kammare, som i likhet med mig totalt förbisågo vad som förekom vid detta ärendes behandling vid fjol-

årets riksdag. Vad som har framhållits i motionen och den redogörelse, som motionären här har givit för frågans läge, synes mig innehålla alldeles tillräckliga skäl för att kammaren skulle taga en sådan ändrad hållning under övervägande.

Anslag till hem för kroniskt sjuka.
(Forts.)

Om jag får uttrycka, hur jag ser saken, med ett exempel, tycker jag, att det ligger ungefär så här till. Jag säger till en person, som är mig underställd: »Här är en uppgift, som bör utföras, den är bra och den bör också ha bidrag, men den saken är inte riktigt klar ännu, utan den måste utredas. Laga så, att ni griper er an med den här uppgiften.» Och jag understryker det ytterligare med att säga en tid senare: »Skynda på och laga så, att någonting blir åtgjort på detta område, ty det är utsikter till att detta bidrag skall komma.» Men efteråt, sedan dessa maningar följts, ställer jag mig på den ståndpunkten: »Ja, nu har den där uppgiften lösts. Min ekonomiska medverkan är icke längre behövlig, och jag kan i stället koncentrera mina ekonomiska resurser på det, som ännu icke har skett, d. v. s. på att andra organ skola ge sig i kast med denna uppgift.» Om jag alltså av den grunden helt enkelt vägrar i vändningen och inte fullföljer det, som tidigare har varit ifrågasatt, måste jag säga mig, att ett sådant beteende skulle vara att låta den ekonomiska krassheten stryka ett brett streck över alla billighetens grundsatser.

Jag finner motionärens framställning vara befogad, och i den modesta form, som utskottsreservanterna ha velat tillmötesgå honom, tror jag, att kammaren mycket väl också skulle kunna göra det. Jag ber därför att få ansluta mig till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 58—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Under punkten 80 av det vid innevarande års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1928 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 53,000 kronor.

Anslag till anordnande av vissa sjuktransporter.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten under hänvisning till vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter, att utgå, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet förordade grunder, för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Wallen, Carlsson* i Gävle, *Hallin, Hansén, Anderson* i Råstock och *Jansson* i Falun, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet förordade grunder, för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 53,000 kronor.

*Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)*

Herr statsrådet **Pettersson**: Statsutskottet, som ju i allmänhet har ställt sig mycket välvilligt till Kungl. Maj:ts anslagsäskanden under femte huvudtiteln, har icke funnit sig kunna tillstyrka förslaget om bidrag till anskaffande av s. k. läkarbilar. Detta förslag är föranlett av en riksdagsskrivelse av 1920, vari begärdes utredning, huruvida och på vad sätt åtgärder kunde vidtagas i syfte att förbättra sjuktransporterna till och från sjukhus på landsbygden, och i det utskottsbetänkande, som låg till grund för riksdagens skrivelse, framhölls, att man avsåg en utredning av alla de särskilda spörsmål, som kunde inbegripas i denna fråga, sålunda inte endast frågan om transport av sjuka. Röda korsets överstyrelse, som haft Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda frågan, har till förbättringen av sjuktransportförhållandena på landsbygden framlagt en mycket omfattande plan, som upptager först och främst frågan om förbättring av järnvägarnas sjuktransportmedel, vidare sjuktransporter med aeroplan, anskaffning av skidbåtar och slädfordon för sjuka och slutligen anskaffande av olika slag av bilar för transport av sjuka.

Utav dessa förslag har jag ansett endast anslagen till skidbåtar samt till uppmuntrande av anskaffandet av s. k. läkarbilar kunna förordas. Statsutskottet har åter stannat vid att endast tillstyrka anslaget till skidbåtar. Det av statsutskottet avstyrkta förslaget om anslag till läkarbilar går i huvudsak ut på att bidrag å minst 1,000 och högst 2,500 kronor skulle lämnas för anskaffande, drift och underhåll av bilar, avsedda för transport av sjuka och så inrättade, att de sjuka kunna transporteras i liggande ställning, varjämte bilarna ock skola vara försedda med bårar. Bidrag skulle lämnas till tjänsteläkare, landsting, landskommun, förbund av dylika kommuner eller till sjukvårdsförening, som ville engagera sig för saken. Som villkor för anslagsåtnjutande skulle uppställas, att vederbörande ägare av bilen förbunde sig att under två års tid hålla densamma tillgänglig för transport av sjuka till och från sjukhus, för läkares resor i tjänsten och slutligen också för distriktsköterskas och distriktsbarnmorskas resor i tjänsten, då särskild skyndsamhet vore av nöden. Dessutom skulle av anslaget för detta ändamål enligt förslaget utgå särskild ersättning till automobilens ägare för transport av sjuka och för transport av barnmorska och sköterska samt slutligen också för läkares resor, för såvitt icke läkaren själv vore ägare till bilen. Om barnmorska och sköterska finge göra sällskap med läkaren, skulle särskild ersättning för resan icke utgå.

Härtill säger nu utskottet, att förslaget är förenat med bristfälligheter och särskilt, att sättet för utnyttjandet av anordningen kan komma att visa sig otillfredsställande. Jag antar, att utskottet härmed syftar på att man inte har kunnat träffa en sådan anordning, att det kan förekommas, att på samma gång uppstår behov av samma bil för olika ändamål. Den kan behövas samtidigt för en resa åt ena hållet och en resa åt andra hållet. Det är ju möjligt, att svårigheter i anmärkta hänseendet skulle kunna uppstå. Men jag ber på samma gång att få framhålla, att det förslag, som här framlagts, endast är en tillämpning, en vidare utvidgning av det system för anskaffande och begagnande av bilar, som redan tillämpas i rikets ödemarksområden och som där visat sig ganska tillfredsställande. Vidare vill jag framhålla, att det i alla fall här gäller en försöksanordning, och det vore ju, om nu anslaget beviljades, skäl i att under denna första tid pröva sig fram och undersöka vilka svårigheter och olägenheter, som kunna vara förenade med anordningen, så att man sedan kunde bättra på systemet. I varje fall synes det mig vara ganska klart, att även om den föreslagna anordningen inte skulle kunna riktigt fylla måttet och bli så tillfredsställande, som man skulle önska, vore det väl i alla fall betydligt bättre att på åtskilliga håll anskaffades läkarbilar, försedda med anordningar för att transportera sjuka i liggande ställning, än att

icke ha några sådana automobiler alls eller i otillräckligt antal. Jag vill även framhålla, att av alla de förslag, som här äro framställda av Röda korset, icke något vunnit så allmän anslutning av de hörda myndigheterna, länsstyrelser och landsting, som detta om bidrag till egna läkarbilar.

Till sist hoppas jag, att kammaren inte tar illa upp, om jag säger, att detta är en fråga av ej ringa betydelse. Det gäller att göra åtminstone en början till att för stora områden av vårt land minska de lidanden, som de sjuka nu ofta måste utstå till följd av olämpliga transportförhållanden, och det gäller också att åstadkomma skyndsamhet i dessa transporter, en skyndsamhet, som i många fall kan vara villkoret för att ett människoliv skall kunna räddas. Det synes mig, att dessa synpunkter äro så pass viktiga, att man trots de bristfälligheter, som kunna vara förenade med förslaget, skulle kunna godkänna detsamma.

Jag tillåter mig att uttala den förhoppningen, att den reservation, som här är framställd och som går ut på att sänka minimum av anslag för varje bil till 500 kronor, måtte vinna kammarens bifall.

Herr Waller: Herr talman! Efter departementschefens anförande skall jag endast be att få yttra ett par ord.

Som departementschefen erinrade, föranstaltades ju på grund av ett riksdagsbeslut en utredning, vari Röda korset deltog. Det av Röda korset framlagda förslaget, som var mycket omfattande, har varit på remiss bl. a. till länsstyrelserna och provinsialläkarna. Det har fått ett mycket gott vitsord såsom varande synnerligen praktiskt och lämpligt. Emellertid har departementschefen, såsom anförts, ansett sig inte kunna framföra förslaget i sin helhet utan inskränkt sig till denna detalj, nämligen angående bidrag till läkarbilar. Medicinalstyrelsen har för sin del mycket varmt tillstyrkt och förordat förslaget om bidrag till läkarbilar och anför, att »erfarenheten från ödemarksområdena om statsbidrag till läkarautomobiler hade varit god. Med ledning av de för nämnda områden gällande bestämmelserna borde alltså statsbidrag kunna få utdelas även i övriga delar av riket.» Länsstyrelserna ha i allmänhet tillstyrkt förslaget. Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att de sjuktransportmedel, på vilkas åvägabringande och utveckling strävandena inom länet särskilt borde inriktas, vore — jämte ambulansbilar — egna läkarbilar. Till dessas anskaffande borde staten bidraga med en tredjedel av inköpspriset. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har uttalat, att det vore givet, att dylika bilar skulle bli till stor nytta för sjukvården å landsbygden. Oavsett om ambulansbilar i någon större utsträckning komme till användning. Slutligen har länsstyrelsen i Örebro län åberopat yttrande från förste provinsialläkaren i länet, i vilket anförts, att erfarenheten från ett provinsialläkar-distrikt inom länet, som anskaffat och ställt till läkarens förfogande en automobil att användas till sjukresor inom distriktet, styrkt uppfattningen om lämpligheten av förevarande förslag.

Vi se sålunda, att från myndigheter, som böra känna till förhållandena på området, har förslaget vunnit synnerligen stort erkännande. Jag kan därför icke finna annat än att utskottet mycket snävt har behandlat detta förslag, och jag kan för min del inte anse det vara korrekt, då ett förslag är så pass väl motiverat som detta och avser att bistå sjukvården i vårt land, att man avfärdar det på så kortfattat sätt som skett. Här har endast yrkats bifall till 50 st. skidbåtar med ett belopp på 3,000 kronor, och det av medicinalstyrelsen äskade beloppet på 70,000 kronor, som av departementschefen nedsatts till 50,000 kronor, har utskottet avslagit.

*Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.*

(Forts.)

Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.

(Forts.)

Då jag för min del är mycket livligt övertygad om att åtgärden skulle komma till gagn för sjukvården i vårt land, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Björck**: Herr talman! Det är ju, som herr statsrådet och chefen för socialdepartementet nyss yttrade, inte någon stor fråga, som det här gäller, men då man går att ur statsutskottssynpunkt bedöma framställningar, som föreläggas riksdagen, vill man gärna pröva dem ur praktiska synpunkter, och vid en sådan prövning har det förslag, vilket socialministern här ömmar för, inte hållit måttet. Det bör understrykas — det framgick ju nyss av herr statsrådets redogörelse — att den här omstridda punkten är ett led i ett ganska stort tilltaget kristidsförslag. Det har också fått sitt uttryck i det förhållandet, att departementschefen själv har nödgats beskära det högst väsentligt. Av denna jätteplan för bispringande vid transporter av sjuka i olika delar av landet återstå således efter regeringens granskning inte mer än två punkter, nämligen den om läkarbilar och den om skidbåtar. Statsutskottet har ytterligare överarbetat förslaget med det resultatet, att kvar står endast förslaget om statsbidrag för anskaffande av skidbåtar. Jag tror, att själva överarbetningen på olika håll har ägt rum från samma utgångspunkter. Man har sett till vad som varit finansiellt möjligt och vad som varit praktiskt realiserbart. Åtskilligt i denna stora plan har fått vika inför socialministerns granskning, därför att statsfinanserna inte medgävo det, och beträffande just nu ifrågasvarande anslag till bidrag åt läkarbilar har, som av handlingarna framgår, redan socialministern sett sig nödsakad att gå in för en beskärning av den plan, som ursprungligen var utarbetad.

När man i utskottet gick att granska denna beskurna plan ur praktisk synpunkt, snubblade man först på uttrycket »tjänsteläkare». Den saken var inte utredd. Vad är tjänsteläkare? Vilka läkare skola komma i åtnjutande av denna förmån? De förfrågningar, som gjordes hos den ansvariga myndigheten, kunde inte bringa någon klarhet om i vilken utsträckning tjänsteläkare äro avsedda att kunna ifrågakomma för understöd till sådana bilar. Man måste dock säga, att det är en ganska primär fordran, när man skall bevilja ett anslag, som skall utgå till tjänsteläkare, att man vet vilka som faktiskt äro berättigade att få anslag.

Det var emellertid inte den svåraste stötestenen. Så kom man in på villkoren för användande av detta anslag. Därvidlag har herr statsrådet mycket starkt understrukt, att det skulle vara för transport av sjuka, men läser man framställningen, blir man övertygad om att det bleve mycket få sjuka, som skulle bli transporterade i dessa bilar. De äro naturligtvis i första rummet avsedda för tjänsteläkarens resor. Naturligtvis kan tjänsteläkare i vissa fall vid ett sjukbesök taga med en sjuk till någon sjukstuga eller sjukvårdsanstalt. Men det blir säkert ganska sällan. Men så ha vi tredje punkten, på vilken förslaget egentligen stupade i utskottet. Bilen skall användas för distriktsköterskas och distriktsbarnmorskas resor, som för fullgörande av deras tjänst böra skyndsamt utföras. Den som har någon praktisk erfarenhet vet, att en distriktsbarnmorskas resor i allmänhet äro av den naturen, att de böra skyndsamt utföras, och följaktligen skulle ju distriktsbarnmorskan alltid kunna göra anspråk på att få skjuts i bilen. Det är inte något ont i det, men det finns ett mycket viktigt *men*. Då man inte förutsatt, att det skall vara chaufför till dessa bilar, kommer man i det läget, att läkaren skall stå tillgänglig på rekvisition av distriktsköterskan eller distriktsbarnmorskan för att köra dem till de platser, där deras närvaro är av behovet påkallad. Det är framförallt denna omständighet, som gjort, att statsutskottet har ställt sig mycket betänksam mot detta anslagskrav. Man måste nämligen säga sig, att antingen är

distriktssköterskan eller distriktsbarnmorskan en mycket diskret person — gent emot läkare äro ju sköterskor och barnmorskor i regel ganska väl disciplinerade — och kommer inte att ställa några krav på att få åka i den där bilen, eller också är hon av det mera påstridiga slaget, och då tager hon bort läkarens tid för de sjuka och anlitar honom i stället såsom chaufför.

*Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.*
(Forts.)

Det är sålunda rent praktiska skäl, som föranlett utskottet att avböja att ställa pengar till förfogande för understöd för anskaffande och användning av läkarbilar på dessa villkor. Annorlunda hade läget givetvis varit, om det hade uppställts som uttryckligt villkor, att det skulle finnas chaufförer till dessa bilar och om anslagsbeloppet hade utmätts därefter. Men med de bidragsbelopp på mellan 500 och 2,500 kronor, som reservanterna här förordad, inser var man, att det bidragsbeloppet medger icke hållande av en körkunnig man, som sköter bilen.

Det bör också nämnas — det kunna herrarna själva räkna ut — att något större antal läkarbilar kan det inte bli tal om med ett belopp på 50,000 kronor, som skall fördelas i bidrag på mellan 500 och 2,500 kronor för varje bil. Det har tydligen inte heller varit avsett. Om nu detta system fungerar någorlunda tillfredsställande inom ödemarksområdena, vill jag fästa uppmärksamheten på att det är dock en väsentligen annan sak att överflytta detsamma till landet i dess helhet, till de tätare befolkade trakterna. Vad förslå då dessa 30 bilar, som departementschefen räknat med?

Hade det varit så, att man haft några som helst utsikter för att genom beviljande av dessa 50,000 kronor kunna väsentligt minska lidandet för de sjuka och åstadkomma, att man fick lämpliga transportmedel, skulle jag för min del inte haft det ringaste emot detta anslag. När man emellertid har en bestämd förkänsla av att det i praktiken inte kommer att spela någon roll och att förslaget är tillrättalagt — förlåt, att jag säger det — med något opraktiska händer, skulle jag med väsentligt större tillfredsställelse ha hälsat, om man i stället fått ett kraftigare stöd för de ambulansbilar, som man ju över allt i landet genom landstingens försorg har skaffat sig. Jag tror, att dessa ambulansbilar i de tätare befolkade delarna av landet äro det normala medlet för att transportera sjuka från hemmet till de centrala sjukvårdsanstalterna.

Jag har med dessa ord, herr talman, velat klargöra de synpunkter, som ha lett statsutskottets majoritet, då den bestämt har velat avböja medverkan till det projekt, som från Kungl. Maj:ts sida här har förelagts riksdagen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag har icke deltagit inom statsutskottet vid handläggningen av det här ärendet, och jag har därför begärt ordet endast för att deklarerera min ståndpunkt. Jag vill då säga, att jag ansluter mig utan någon som helst tvekan till Kungl. Maj:ts förslag i denna del och att jag följaktligen yrkar bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Om jag fattade herr Björck rätt, sade han, att förslaget delvis var en kvarleva av vissa kristidsåtgärder. Ja, Kungl. Maj:ts här föreliggande förslag om sjukvårdstransporter avser ju företrädesvis att komma till användning i de nordliga delarna av landet, där det är mycket långt till läkare och ännu mycket längre till sjukhus. Om en läkare har en bil så anordnad, att han, om han blir kallad till en plats på sjukbesök och finner det nödvändigt, att den sjuke omedelbart kommer till sjukhus, kan taga den sjuke med sig, vilket värde ligger det då inte i att ha bilen så anordnad, att detta kan ske! Han kan då medtaga den sjuke på en och samma gång och transportera honom till sjukhuset. Därpå kan den sjukes liv bero. Det är sålunda en i hög grad

humanitär åtgärd, det här är fråga om, och alltid ordnar det sig med både chaufförer och annat, bara man har den goda viljan.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Björcks yttrande, att en väsentlig orsak till att man inte skulle kunna använda sig av sådana här läkarbilar vore den, att vederbörande läkare eventuellt skulle få lov att tjänstgöra som chaufför för barnmorskan eller sköterskan. Jag vill då säga, att jag känner många både sköterskor och barnmorskor, som själva köra sina bilar. Det blir mer och mer vanligt, att distriktsköterskor, som ha långa vägar att resa, lära sig köra bil, så att de lika väl som läkarna kunna använda bil i tjänsten. Att den här ifrågasatta typen av bilar är av mycket stor betydelse, tror jag, att alla, som varit i tillfälle att se dem, äro medvetna om. Att de äro lättare att använda än de egentliga ambulansbilarna, tror jag också, att man måste säga, och detta gäller i synnerhet i de nordliga trakterna av vårt land. Jag anser, att det vore oerhört synd, om man inte finge hjälp att gå fram på denna väg, som man redan på enskilt initiativ på många platser slagit in på, att ordna dessa transporter, och jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jonsson: Herr talman! Herr socialministern sade i sitt anförande, att denna fråga icke var stor, och herr Björck tog fasta på detta yttrande. Jag vill för min del tvärtom säga, att denna fråga är en mycket stor fråga för de människor, som det här närmast gäller, och särskilt för befolkningen i våra lappmarker. Jag skulle kunna tala om upprörande fall, då vederbörande fått lida både nöd och död därför att icke utvägar stått till buds i sådan riktning, som man nu här föreslagit och som reservanterna upptagit i sin hemställan. Jag skall därför be, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I herr Jonssons yttrande instämde herrar *Asplund*, *Enhörning* och *Gabrielson*.

Herr Björck: Herr talman! Med anledning av herr Kvarnzeliuss' anförande vill jag fästa uppmärksamheten på, att dessa anordningar alls icke äro avsedda att tillämpas endast i de nordliga delarna av landet. De äro avsedda för tjänsteläkare av olika kategorier i landet i dess helhet, ehuru envar kan vara övertygad om att det stora flertalet av dessa läkare redan har bilar, i vilka de också kunna transportera de sjuka, när de äro i behov av skyndsamt transport. Ätminstone har jag aldrig mött någon läkare med en så byråkratisk syn på sina uppgifter, att han skulle ha vägrat att medtaga den sjuke, om nöden påfordrat det, i sin egen bil.

Frågan gäller här egentligen, att läkare för att få bidrag till bilens drift skall vara skyldig att alltid stå distriktsköterska eller distriktsbarnmorska till tjänst, när helst hon påkallar det. Det är detta villkor, som efter min mening kommer att stjälpa hela denna sak i praktiken. Ett sådant villkor kan, försävt jag förstår, ingen läkare godtaga, om han nämligen även vill fullgöra, vad som föreskrives och kräves för att bidrag skall utgå.

Jag kan sålunda icke, när det gäller att bedöma en anslagsfråga sådan som denna, dela den glada optimism, som kom till synes från statsutskottets ärade ordförandes sida, då han försäkrade, att beviljas bara pengarna, så klarar sig nog resten av sig själv. Jag tror, att det är nödvändigt att från början äga full visshet om den anordning, som vi här ha att pröva, är välbetänkt eller icke. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Herr Björck har å utskottets vägnar talat emot det ifrågasatta anslaget, såvitt jag förstod honom rätt, huvudsakligen av två skäl. Det ena var, att av förslaget icke tydligt skulle framgå, vad som menas med tjänsteläkare, och det andra, att det icke tillika är begärt anslag till avlönande av chaufför samt att bidraget därför skulle bli för litet för att kunna spela någon roll.

Vad först beträffar frågan, vilka tjänsteläkare som här skulle avses, framgår av hela motiveringen till förslaget, att det är fråga om sjuktransporter på landsbygden. Vid prövning av eventuellt inkommande ansökningar om bidrag skulle det naturligtvis bli nödvändigt att väga behovet och övriga omständigheter, till vilka hänsyn böra tagas, emot varandra. Bidragen skulle då komma företrädesvis de landskommuner eller landsting till del, där behovet är störst. Vid sådant förhållande borde det icke vara så synnerligen svårt att i tillämpningsväg bestämma, vilka grupper av tjänsteläkare det här kan bli fråga om. Såvitt jag kan förstå bleve det provinsialläkare, extra provinsialläkare och distriktsläkare. — Att stadsläkare skulle kunna komma i fråga, kan jag knappast tänka mig.

Vad vidare beträffar frågan om chaufförer för dessa bilar, vill jag påpeka, att denna fråga verkligen i någon mån upptagits i motiveringen. Det står där, att om vederbörande utfäster sig att hålla person för bilens förande, skall bidraget bestämmas högre än i motsatt fall. De som äro i tillfälle att hålla chaufförer skulle sålunda ha utsikter att få ett större bidrag för ändamålet.

Herr Björck var rädd för att denna anordning skulle komma att medföra ohemula anspråk från distriktsbarnmorskornas och distriktsköterskornas sida, så att läkarna skulle kunna få tjänstgöra som deras chaufförer. Jag tror, att detta är att alltför lågt värdesätta omdömesförmågan hos våra barnmorskor och sköterskor. Jag tänker mig, att bilarnas användning för deras räkning huvudsakligen skulle komma i fråga, när läkaren hade en resa att göra, vid vilken han skulle kunna taga barnmorskan eller sköterskan med sig i bilen, för den händelse att deras färd ginge något så när åt samma håll som hans egen. För övrigt är det ju icke uteslutet, att det på annat sätt skulle kunna tillhandahållas en verklig chaufför för framförande av ifrågasvarande bilar.

Den omständigheten slutligen, att det nu icke skulle bli fråga om något större antal läkarbilar, synes mig icke böra avskräcka från ett bifall till förslaget. Ty som redan förut har framhållits, är det endast fråga om ett försök, och skulle det lyckas, kan det för framtiden finnas alla utsikter för att söka anskaffa ett större antal.

Herr **Hallin**: Herr talman! Jag ber endast få säga, att det förefaller mig, som om herr Björcks argumentering mest påminde om de obotfärdigas förhinder. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har ju också punkt för punkt bemött de små formella invändningar, som herr Björck hade att göra mot det föreliggande förslaget, vilket ju har framkommit för att realisera blott en ringa del av vad riksdagen på sin tid begärt beträffande ordnandet av transporten av de sjuka. Herr Björck sade bl. a., att det var föreslaget ett löjligt lågt minimum — latituden ligger nämligen mellan 500 och 2,500 kronor. Vad kan man, sade han, begära att få för 500 kronor? Härtill vill jag erinra, att det alls icke behöver tillämpas något minimum. Att reservanterna här ha satt 500 kronor i stället för föreslagna 1,000 kronor var av det skälet, att man mycket väl kan tänka sig, att tillfällena kunna förekomma, då man icke behövde gå så långt som till 1,000 kronor, och för att göra det möjligt att överhuvud taget utanordna ett mindre anslag har

*Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)*

Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)

man satt minimibeloppet till 500 kronor. Man kan lika väl taga bort minimum och bestämma endast ett maximum, vilket ju är det väsentliga.

Jag ber, herr talman, att på det varmaste få rekommendera reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Herr Björck: Herr talman! Endast ett par ord! Jag skall be att få tacka för att här nu omsider blivit klarlagt, vad uttrycket »tjänsteläkare» egentligen innebär. Jag får hoppas, att den lämnade uppräknningen av de kategorier läkare, vilka här kunna komma i fråga, är fullständig.

Vidare har herr statsrådet och chefen för socialdepartementet anfört, att det i motiveringen talas om att chaufförer skola kunna anlitas. Det är alldeles riktigt, och det visste jag mycket väl. Men med 2,500 kronor i bidrag till bilens hela drift — det är ju maximibidraget — är jag övertygad om, att ingen bilägare vill förbinda sig att tillhandahålla en chaufför när som helst året om. Det är på denna punkt, som jag menar, att förslaget är opraktiskt. Visserligen uttalade herr statsrådet, att det skulle var så synnerligen lätt att kombinera barnmorskornas och läkarnas intressen, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att det också står i motiveringen, att ett villkor för bidrags beviljande är, att bilarna skola kunna anlitas för »distrikts-sköterskas och distriktsbarnmorskors resor, som för fullgörande av deras tjänst böra skyndsamt utföras». Här kan det, efter mitt sätt att se, uppstå fara för ständiga konflikter och gnissel. Ty kan man garantera att, som herr statsrådet sade, sköterskornas och barnmorskornas och läkarnas väg alltid är densamma? Kan det icke lika gärna låta sig tänkas, att de kallas åt olika håll? Vem skall då ha företräde?

Jag menar, att själva utformningen av detta förslag är sådant, att den kritik, som rests däremot, alls icke kan med berättigande karakteriseras som ett utslag av de obotfärdigas förhinder, som herr Hallin sade, utan det är kravet på att ha ett klart och pregnant formulerat förslag, innan man går att vidtaga några åtgärder, som har bestämt utskottet, när man icke velat tillmötesgå Kungl. Maj:ts framställning i denna del.

Herr Petré: Herr talman! Jag vill allenast fästa uppmärksamheten på att det ifrågavarande anslaget är avsett att kunna lämnas icke endast till läkare, utan även till landsting, landskommuner, förbund av dylika kommuner samt sjukvårdsföreningar, som vilja anskaffa bilar med tillhörande bärar, konstruerade enligt meddelade föreskrifter. Skulle nu kammaren följa utskottet och avslå det begärda anslaget, skulle alltså detta innebära, att icke heller landstingen, kommunerna eller sjukvårdsföreningarna kunde erhålla bidrag till bil med tillhörande bär. Herr Björck säger, att förslaget, såsom det nu är utformat, säkerligen icke kommer att få någon praktisk betydelse, även om man beviljar ett anslag. Ja, men det får ju erfarenheten utvisa! Finns det läkare, som vilja åtaga sig att hålla en bil med tillhörande bär för sjuktransport på de uppställda villkoren, så är ju detta icke annat än en fördel, ty det är ju klart, att det måste vara till gagn för de sjuka, att det i de olika bygderna kommer till stånd så många bilar som möjligt, utrustade med sjukbärar för transport av sjuka.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hansén: Herr talman! Med den argumentering för utskottets ståndpunkt, som herr Björck här använt, synes det mig ha varit naturligare, att herr Björck kommit fram till ett yrkande, som gått ett steg längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det vill nämligen synas, som om herr Björck lika varmt som vi reseranter ömmar för att hjälpa de människor, som här när-

mast äro föremål för vår omsorg. Men märkligt nog har han ansett sig kunna tjäna detta syfte genom att yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

Jag har under ärendets behandling i avdelningen satt mig i förbindelse med olika framstående läkare, däribland även sekreteraren i Sveriges läkarförbund, och dessa ha betonat, att det endast råder en mening inom tjänsteläkarekåren därom, att dessa bilar ha en mycket stor betydelse i olika delar av vårt land. En av dessa läkare meddelade, att han, som haft sin tjänstgöring förlagd såväl till västra Sverige och Mellansverige som Norrland, funnit behovet av dessa bilar trängande på alla håll. Jag vill ytterligare stryka under, att det icke går att avfärda detta förslag med att säga, att bilar redan förut finnas i så stor utsträckning, att man åtminstone i de mellersta och södra delarna av vårt land icke har behov av några läkarbilar. I verkligheten torde det ställa sig så, att det ytterst sällan finns bilar, utrustade för sjuktransport, som stå till förfogande från privat håll. Vidare vill jag också betona, att även om sådana privatbilar funnes till förfogande, är det uppenbart, att det skulle bli dubbel kostnad för landsbygdens folk, då de först måste tillkalla läkaren och betala hans resa endast för att få konstaterat, att den sjuke måste till lasarettet, för att sedan tillkalla en sjuktransportbil, om det nu funnes några sådana, för att forsla den sjuke till lasarettet. Om läkaren har en bil av den beskaffenhet, varom här är fråga, kunde han i många fall taga den sjuke med sig och snabbt och billigt transportera honom till det sjukhus, där han skall intagas.

Det gäller i denna fråga ytterst att komma landsbygdens folk till hjälp; det gäller att förbilliga deras sjukvård, men det gäller framför allt att snabbt och effektivt bispringa dem med den nödiga hjälpen.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid. Jag skall endast med understrykande av vad statsutskottets ärade ordförande framhöll, säga att de betänkligheter, som här äro framförda, nog äro mera formella än reella, och att det nog är så, som statsutskottets ordförande också sade, att de praktiska och förståndiga män, som skola handlägga dessa frågor, också lära ordna tillämpningen på ett förnuftigt sätt, om blott anslag beviljas.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Punkten 74.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 75.

Lades till handlingarna.

Punkterna 76—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85.

Lades till handlingarna.

*Anslag till
anordnande
av vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)*

Punkterna 86 och 87.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Östersunds stad.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang.
en reservstat
för furirer
vid Gotlands
trupper.* Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition, nr 51, framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att en reservstat för furirer vid Gotlands trupper finge organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 27 januari 1928 angivna grunder,

b) för reservstat för furirer vid Gotlands trupper för budgetåret 1928—1929 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Innan kammaren går att, som jag hoppas, bifalla Kungl. Maj:ts av utskottet reservationslöst tillstyrkta förslag om ett försöksvis genomförande på Gotland av bondeförbundets förslag angående vår underbefälsfrågas lösning, ber jag att till det framställda förslaget få göra ett par erinringar, utan att finna någon anledning att nu göra något ändringsyrkande.

Den ena punkten, som jag sålunda vill upptaga, är den, som angår den egnahemsbildning, som här ifrågasättes. Det har därvid varit ifrågasatt, att man även i detta fall liksom beträffande egnahem i allmänhet skulle fördela egnahemmen på jordbrukslägenheter och bostadslägenheter efter samma grunder, som man vanligen tillämpar. Detta förslag är emellertid för Gotland avstyrkt, och jag tror också, att det kan finnas skäl för att nu låta frågan om proportionen stå öppen. Emellertid vill jag uttala det önskemålet, att man under behandlingen av ärendets genomförande har i sikte, att det ändå väsentligen gäller att här skapa *jordbrukslägenheter*, och att i den mån, som erfarenheten ger stöd åt en bestämdare proportions genomförande, statsrådet ville ha sin uppmärksamhet riktad på att också förslag därom framlägges för riksdagen.

Den andra punkten gäller de bidrag, vilka skola utgå. Därvidlag har departementschefen, och med honom utskottet, nedsatt de av dåvarande militärbefälhavaren på Gotland, general Schmidt, föreslagna beloppen av en egnahemspremie på 7,000 kronor samt en årlig lön vid penningkontrakt av 350 respektive 750 kronor, det senare som avgångspremie. Beloppen äro i förslaget nedsatta till respektive 6,000, 300 och 600 kronor. Jag förstår ju mycket väl, att en granskning kan ge vid handen, att man tycker, att de ursprungligen föreslagna beloppen äro för höga. Men den tanke, som har legat bakom militärbefälhavarens av en varm övertygelse om förslagets riktighet och lyckosamhet framburna yttrande, är uppenbarligen den, att det är

nödvändigt att redan från början säkerställa en lyckosam utgång av försöket. Därvid har han följt den enligt min mening ganska riktiga grundsatsen att sätta beloppen icke i underkant utan i överkant. Statsrådet har visserligen heller icke, det måste jag erkänna, satt dem i underkant — i två punkter stämma hans siffror fullkomligt med de siffror, som bondeförbundet föreslagit, och vad angår den tredje punkten, där det gäller nedsättning av egnahemspremien från 7,000 kronor till 6,000 kronor, medger jag, att då det är ett experiment, kan man göra denna nedsättning. Men ännu mer än jag i föregående punkt gjorde det, skulle jag här vilja vädja till statsrådet att skyndsamt låta tillse, huruvida man kan ha anledning befara, att denna nedsättning från 7,000 till 6,000 kronor skall bli till hinder för försökets lyckosamma utfallande.

När det gäller ett försök sådant som detta, är det uppenbarligen av största värde, att man får det genomfört under så goda förutsättningar som möjligt. Härutinnan tror jag, att just penningbeloppens storlek spelar en viss roll, och därför är det endast med mycken tvekan, som jag för min del, och jag tror också bondeförbundet, avstått från att väcka någon motion angående ändring i denna punkt. Vi hoppas, att, därest erfarenheten skulle visa en höjning vara påkallad, departementschefen, som helt och hållet ställer sig på den ståndpunkten, att detta skall vara ett försök, också skall vara villig, med det intresse, som han visat för denna fråga, att låta detta förslag efterföljas av den rättelse, som kan vara behöfvig.

Det kunde vara åtskilligt att tillägga, men det är endast en punkt utöver det sagda, som jag ytterligare skall tillåta mig beröra. Då denna fråga nu synes komma att lösas i en fullständig enighets tecken, är det helt naturligt, att man känner en varm tacksamhet mot den högre militär, som tagit upp förslaget och ställt sig bakom detsamma med en övertygelse, om vars uppriktighet ingen kan tveka. Jag tror, att när det gäller vårt försvars utbyggande efter 1925 års beslut till största möjliga effektivitet, går det icke att under förhandenvarande omständigheter åstadkomma en omedelbar ökning av övningstiden — kanske icke heller på lång tid en sådan ökning bör åstadkommas. Ej heller tror jag, att vi nu kunna komma fram till en ökning av antalet enheter. Det är en mycket viktig fråga, men organisationen låter sig icke omedelbart ändras så, som man skulle kunna önska, särskilt med tanke på det förslag, som bondeförbundet en gång framförde. Men den allra viktigaste frågan är ändå den om befälet och om underbefälet, och det är den frågan, som jag tror skulle kunna lösas icke blott för Gotland utan även för fastlandet, på den väg, som nu experimentvis möjliggjorts med avseende på Gotland.

Jag vill erinra därom, att när övningstiden i Frankrike efter kriget nedsattes för de vita värnpliktiga — jag talar icke om de färgade — från ett och ett halvt år till ett år, åtföljdes denna åtgärd av en ökning av befälskadern. Det är ifrågasatt, om jag icke är fel underrättad, att denna aktiva befälskader, i den mån som den icke består av officerare utan av folk, motsvarande våra underofficers- och underbefälskärer, skall ökas från 70,000 till 105,000 man. Detta är samma väg principiellt, som den bondeförbundet anvisat att sålunda öka befälets antal. Men vi kunna i Sverige icke gå den vägen att öka den aktiva kadern, och då finns ingen annan väg att gå än den som här är anvisad, nämligen den att utvidga reservstaterna i fråga om underbefälet.

I den mån nu förslaget, som jag tror, verkligen kommer att kunna lyckosamt genomföras på Gotland, är det ett livligt och varmt önskemål, att statsrådet ville i god tid också igångsätta undersökningar, huruvida och i vad mån man skulle kunna förvänta en utvidgning av denna anordning även till

Ang.
en reservstat
för turiver
vid Gollands
trupper.
(Forts.)

Ang.
en reservstat
för jururer
vid Gollands
trupper.
(Forts.)

fastlandet. På denna väg skulle vi kunna komma fram till en sådan utbyggnad av vårt försvar, att det bleve effektivt i händelse av krig. Det skulle också kunna lösa en annan fråga, som förut varit uppe i denna kammare, nämligen frågan om den olika utbildningstiden för det tvångsvis uttagna underbefälet, och särskilt för studenterna. Därför vågar jag uttala den förhoppningen, som jag nyss gav uttryck åt, att det experiment, som nu kommer till stånd, måtte utföras under bästa förutsättningar, under god vilja och med den föresatsen, att det, om det lyckas eller när det lyckas, kommer att utvidgas att omfatta hela vårt rike.

Jag ber herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredande av en hiss i Lunds universitets historiska museum;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 126 av statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående uppförande av biblioteksbyggnad för tekniska högskolan; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om restaurering av Östmarks kyrka.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckt motion om användande av överskottsmedel för försåld skog från kyrkoherdebostället i Östmarks församling till restaurering av församlingens kyrka.

Uti en inom första kammaren av herr *V. Eriksson* m. fl. väckt motion, nr 131, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade hemställts, det riksdagen måtte för sin del medgiva, att av eventuellt uppkommande överskottsmedel, varom i motionen förmäldes, för försåld skog från kyrkoherdebostället i Östmarks församling finge under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, utgå ett anslag å 60,000 kronor för restaurering av församlingens kyrka i enlighet med ritningar, som blivit i vederbörlig ordning fastställda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att herr *V. Erikssons* m. fl. berörda motion (I:131) ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Bergman**: Herr talman! Då huvudmotionären i denna fråga är av sjukdom hindrad att i dag infinna sig och då av hans medmotionärer jag lär vara den ende, som för ögonblicket här är närvarande, anser jag mig böra säga några ord i denna fråga.

Statsutskottet har avstyrkt motionen, men det förefaller mig, som om utskottet därvid hade handlat ganska inkonsekvent, då ju vid föregående till-

fällen dylika framställningar rönt välvilja såväl av statsutskottet som av riksdagen i dess helhet. I föl t. ex. gjordes en framställning rörande Ovanåkers församling av likartad beskaffenhet som den nu föreliggande, och denna framställning vann i huvudsak riksdagens bifall. För Ovanåkers kyrka kunde icke ens i alla avseenden åberopas lika goda skäl som för Östmarks. Den kyrka, som det här är fråga om att restaurera med överskottsmedel för försåld skog från kyrkoherdebostället, har ett alldeles särskilt kulturhistoriskt och konsthistoriskt värde. Detta har intygats av riksantikvarien, prof. S. Curman, som i ett utlåtande den 27 januari i år yttrar: »Östmarks kyrka i Värmland kan betraktas som ett av de bästa exemplen på västsvensk träbyggnadskonst från en svunnen tid.» Något liknande uttalar även den på detta område särskilt sakkunnige arkitekten Bror Almquist, som säger: »Det gamla vackra templet, vilket tillkommit så väl anpassat efter dess miljö och vilket — — — dessutom fått en för Värmland karakteristisk, intressant utformning, har under tidernas lopp pietetsfullt fått bibehålla denna form i stort sett väl bevarad och står därför nu kvar som en, även kulturhistoriskt sett, mycket värdefull byggnad.»

I själva verket är denna kyrka en av vårt lands ur kulturhistorisk synpunkt märkligaste byggnader. Men den är nu i trängande behov av reparation och upphjälpande av i ögonen fallande brister.

Nu är det litet svårt för folk att förstå, att dessa prästgårdens skogsmedel, som ganska rikligt inflyta år efter år, icke till någon del kunna få användas till församlingens egen kyrkobyggnad, då den fattiga församlingen är betungad av de hårdaste skatter, som stegrats år för år och som nu uppgå till 9 kronor per bevillningskrona. Det finnes många billighetsskäl, som här tala, och det förefaller egendomligt, att statsutskottet icke velat lyssna till dem. Statsutskottet säger bara helt kort, att det är vanskligt att i ett fall som detta bygga på beräkningar av vad bostället framdeles kan lämna i behållen skogsavkastning. Jag vill erinra om, att de beräkningar som gjorts av myndigheterna beträffande dessa medel jämt och ständigt legat betydligt i underkant, och det är sannolikt, att det även för framtiden kommer att bli överskottsmedel. Vad just denna församling beträffar, beräknades beloppet för åren 1891—1901 till ett medeltal av 154 kronor per år, men i själva verket blev det en behållning, som gav ett medeltal av mellan 1,000 och 2,000 kronor per år, och något liknande har även visat sig på andra ställen. Det är, skulle jag tro, en obefogad pessimism, som utskottet låter framträda, då utskottet säger, att det är vanskligt att bygga på beräkningar av vad bostället i en framtid kan lämna i behållen skogsavkastning, och på grund av detta icke anser sig kunna förorda framställningen. Församlingen begär ju ingenting annat än att få använda eventuella överskottsmedel, ifall det blir några sådana. Blir det inga kan församlingen givetvis icke göra några anspråk. Säkert blir det åtskilligt. Starka skäl tala för denna framställning, med hänsyn dels till församlingens fattigdom, dels till den stora betydelse ur kulturhistorisk och konsthistorisk synpunkt, som Östmarks gamla intressanta träkyrka äger.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Olsson, Olof: Jag vill, herr talman, till att börja med beklaga, att avdelningens ordförande, biskop Bergqvist, inte är närvarande och således inte kan svara på herr Bergmans framställning och yrkande. Jag beklagar detta så mycket mera, som jag på avdelningen i det längsta höll på, att man skulle gå motionärerna till mötes. Jag har nämligen alldeles samma uppfattning som motionärerna, att för den händelse det verkligen finnes så mycket skogsavkastningsmedel som de anse — att då användningen av dem till templens restaurering och dess hållande i gott skick är ett verkligt legitimt skäl för att man bör

Om restaurering av Östmarks kyrka.
(Forts.)

Om restaurering av Östmarks kyrka.
(Forts.)

ha rätt att ösa ur dessa skogsmedel. Och jag har en gång själv som departementschef lagt fram ett ärende av enahanda beskaffenhet, där alldeles särskilt kyrkans natur av kulturhistoriskt minnesmärke spelade in — liksom det sägs här — och där såväl kyrkomötet som riksdagen tillmötesgingo framställningen. Men motståndet inom avdelningen föreföll mig vara av den beskaffenheten att en närmare undersökning av detta fall och det fall, som den ärade motionären omnämnde, nämligen fallet Ovanåker, måste ske, och jag tvingades således in på denna undersökning. Jag kom då till det resultatet, att de båda fallen inte voro jämförbara. I fallet Ovanåker var det på det sättet, att skogsavkastningsmedel under de senaste åren influit i sådan mängd, att man kunde säga, att beräkningarna visat sig felaktiga — kanske inte från början, men de hade så småningom under årens lopp blivit felaktiga. En summa, överskridande 100,000 kronor hade influit, och av dessa hade endast 30,000 kronor gått tillbaka till församlingen. Man kunde därför med visst fog säga, att församlingen kunde göra anspråk på en 70,000 kronor. I det fall, som nu föreligger, finnes ingenting sådant. Här finnas inga som helst skogsavkastningsmedel, som stå till förfogande. Det enda den ärade motionären kan räkna med är den lilla skillnad, som förefinnes mellan kammarkollegii beräkning för åren 1928—1931 och domänstyrelsens på jägmästarens beräkning grundade uppfattning, att under löneregleringsperioden 1928—1948 det skall flyta in skogsavkastningsmedel, som kanhända med en 1,500 kronor per år skall komma att överstiga det som man har beräknat.

Vid sidan av dessa siffror kunna ju motionärerna räkna med att erfarenheten har visat, att dessa beräkningar inte hålla streck, utan att det i stället nästan vanligen kommit in betydligt mera, än man beräknat. Men motionärerna böra tänka på, att den stora oöverensstämmelsen inträffade under krigstiden, och att man — som jag hoppas och som väl också motionärerna hoppas — inte kan vilja, att vi skola gå till mötes ett nytt världskrig bara för att Östmarks kyrka skall kunna bli vederbörligen och ordentligt restaurerad under den närmaste tiden! På så sätt menar jag, att utskottet har rätt uti det, som utskottet har sagt, och jag måste böja mig för den uppfattningen, att man här byggde på en osäker grund och att det vore orätt att förespegla församlingen inkomster, som den efter allt att döma aldrig någonsin komme att få.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bergman**: Jag kan icke finna att vad den senaste ärade talaren ytttrade är så avgörande. I fall det inte kommer in så mycket överskottsmedel, att de räcka till för hela behovet, är det en sak som inte kan hjälpas, men det är i alla fall bättre för församlingen, om den får använda vad som kan komma in av dessa överskottsmedel än om församlingen icke får använda något alls. För församlingen, säger jag, vore det en fördel, även om behållningen icke blir så stor som den skulle ha blivit genom de större differenserna — jag erkänner villigt, att differenserna för framtiden icke kunna bli så stora som då — men att det sannolikt kommer att bli differenser, det har den ärade talaren själv påpekat med stöd av de beräkningar av sakkunniga personer, vilka han nyss anförde.

Herr talman, jag ber följaktligen att fortfarande få yrka bifall till motionen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de därunder framkomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve.

Om
tullfrihet för
karbidkväve.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 154 i första kammaren av herr *Sederholm* m. fl. och nr 261 i andra kammaren av herr *Weibull* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att följande tulltaxans rubrik skulle erhålla följande lydelse: »1228. Karbidkväve (kalkkväve) fritt.»

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 154 av herr *Sederholm* m. fl. och II: 261 av herr *Weibull* m. fl., om upphävande av tullen å karbidkväve, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

- 1) av herrar *K. Oscar Ericson* i Obergå och *Nilsson* i Hörby, vilka yrkat bifall till motionerna; samt
- 2) av herr *Örne*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Ericson, Oscar: Herr talman! Såsom herrarna torde finna, har jag vid detta betänkande fogat en reservation med yrkande, att de motioner, som avgivits av herr *Sederholm* m. fl. i första kammaren och herr *Weibull* m. fl. i andra kammaren måtte bifallas. Det torde vara av behovet påkallat, att jordbruksnäringen får så många lättnader som möjligt i en tid, då densamma, enligt vad nu allmänt är erkänt, arbetar under särdeles tryckta förhållanden. Kvävehaltiga gödningsämnen äro för jordbrukets rationella drift av stor betydelse och ha en stor användning, och det är därför av vikt, att jordbruksnäringens utövarer få dessa gödningsmedel så billigt som möjligt. Alla produkter, som jordbrukarna behöva för utfodring och dylikt äro tullfria.

Nu säger utskottet här, att tullskyddet för karbidkväve utnyttjas endast i ringa grad eller icke alls. Men om vi gå till motionerna och jämföra de pris, som vi här i Sverige få betala för karbidkväve med prisen å samma artikel i våra grannländer, finna vi, att skillnaden utgör mellan 3 och 4 kronor per 100 kilogram. Det är en avsevärd skillnad. För min del anser jag, att det är fullkomligt berättigat att taga bort tullen å karbidkväve. Vår inhemska industri skulle icke därav i nämnvärd grad bliva lidande. Den har överskott på sin produktion och exporterar en tredjedel av sin tillverkning av karbidkväve. Det är givet, att de, när de exporterar denna vara, få sälja densamma avsevärt billigare i utlandet än vad vi få betala inom landet.

På grund av vad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till motionerna.

Herr Örne: Herr talman! Såsom herrarna finna, har jag vid detta utskottsbetänkande låtit anteckna en blank reservation, men det beror egentligen endast på ett missförstånd, att jag icke står antecknad bland de två reservationer, vilkas talan nu förts av herr *Ericson* i Obergå.

Frågan om tullbeläggning av här ifrågavarande artikel synes mig icke stå i sådant sammanhang med den stora tullutredning, som nu skall ske, att man för den skull behöver uppskjuta sitt ståndpunktstagande ända till dess utredningen blivit färdig. Så vitt jag förstår, rör det sig icke här om någon mera bekymmersam avvägning av tullskyddet för industrien och för jordbruket. Visserligen höja jordbrukstillarna naturligtvis omkostnaderna för denna industri liksom för andra industrier, men, såsom herrarna veta, arbetar den kemiska industrien med ett så litet antal arbetare i förhållande till produktionsvärdet, att en höjning med 10 eller 15 procent av arbetarnas levnadskostnader på grund av de existerande jordbrukstillarna väl knappast kan utöva

Om
tullfrihet för
karbidkväve.
(Forts.)

något nämnvärt inflytande på de totala produktionskostnaderna för den ifrågavarande artikeln.

Jag finner därför, att något skäl till att uppskjuta sitt ståndpunktstagande i denna fråga icke är förebragt, och de myndigheter, som uttalat sig, ha icke heller kunnat göra troligt, att det skulle vara nödvändigt att bibehålla den ifrågavarande tullsatsen. Även om tullsatsen icke gör någon vidare skada och även om förhållandena skulle bli ungefär desamma, om den toges bort, så anser jag dock, att man för principens skull och inför påståendet, att industrien icke utnyttjar tullen, bör taga bort denna tullsats.

Jag ber att få yrka bifall till den av herrar Oscar Ericson i Obergå och Nilsson i Hörby vid utskottets utlåtande fogade reservationen, det vill säga bifall till motionen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Karbidkväveindustriens uppkomst i vårt land härleder sig från krisåren, då det var svårt att kunna utifrån införa en tillräcklig mängd av kvävehaltiga gödningsämnen till landet. Det var då ett statsintresse, att industrien kunde planeras så, att man säkerställde en efter behovet avpassad fabrikation inom landet. Nu ha förhållandena ändrats, och någon svårighet att kunna importera förefinnes icke mer, men man kan ifrågasätta, huruvida det kan vara klokt att ordna förhållandena så, att den inhemska industrien dukar under för en övermäktig konkurrens utifrån. I våra grannländer, särskilt Tyskland, står denna industri på en mycket hög nivå, och den har där en mycket stor produktionskapacitet. Det torde för industrien i dessa länder icke vara alltför uppoffrande att under några år tillämpa sådana priser, att vår inhemska industri skulle finna sig föranlåten att helt och hållet lägga ned sin tillverkning. Sedan detta vore gjort, kan man befara, att en prispolitik komme att tillämpas, på grund av vilken vi i dubbel måtto efter någon tid skulle få betala tillbaka den fördel vi eventuellt skulle ha av en dumpingspolitik.

Vad vidare kvävehaltiga gödningsämnen beträffar, så ha vi ju chilesalpeter, som kanske är en avgörande prisregulator, och införsel av denna världshandelsartikel är tullfri. Jag tror icke, att det har någon större betydelse, huruvida man har tull på karbidkväve eller icke, men jag finner icke skäl att taga bort det tullskydd vi ha. Vi böra avvakta och se till vilket resultat 1928 års tullkommitté kommer till. Det är klart, att denna kommitté kommer att ägna denna liksom andra frågor en ingående undersökning.

Det är alltid ett önskemål, att jordbruket skall få sina konsumtionsartiklar så billigt som möjligt, men jag tror icke, att ett bibehållande av tullen å karbidkväve har någon betydelse härvidlag. De sifferuppgifter motionärerna anfört rörande prisen äro icke riktigt överensstämmande med de uppgifter, som utskottet fått. Det är icke så stor skillnad i prisläge, som motionärerna framhållit, beroende på att frakter och andra saker icke varit medräknade så noggrant som de hade bort vara, då man icke har några absolut tillförlitliga jämförande siffror.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafsson, Karl: Herr talman, mina herrar! Då utskottets ärade ordförande nu senast hade att försvara den ställning utskottet kommit till i denna fråga, tyckte jag mig finna, att de motiv, som användes, voro något långsökta. Jag tror, att han i själ och hjärta gärna skulle velat gå med på förslaget, men han tröstade sig med att den tullutredningskommitté av år 1928, som skall utreda de här frågorna, nog skall taga upp även detta spörsmål.

Jag får dock verkligen säga, att då man ser, hur jordbrukets betryckta

läge för närvarande sätter sin prägel på många av dess utöfvare, och när man vidare ser på denna produktion, sådan den föreligger — fabrikanterna exportera ungefär en tredjedel av sin tillverkning och göra det säkerligen utan någon förlust, trots att de avyttra varan till utlandet för betydligt lägre pris än det svenska jordbrukare få betala — så tror jag verkligen, att inga större svårigheter behöva möta för ett bifall till motionen, synnerligast som lantbruksstyrelsens utlåtande utmynnar i, att den anser, att dessa varor böra vara tullfria.

På dessa skäl och på de grunder, som föregående talare anfört för bifall till motionen, ber jag att få instämma i yrkandet därom.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Karl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter; och

nr 24, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullen å visst slag av stärkelse.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrade bestämmelser rörande maskiners hänförande till fast egendom m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 37 i första kammaren av herr *Karl Andersson* och nr 65 i andra kammaren av herr *Jonsson* i Risinge.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utred-

Första kammarens protokoll 1928. Nr 21.

Om
tullfrihet för
karbidkväve.
(Forts)

Ang.
maskiners
hänförande
till fast
egendom.

Ang.
maskiners
hänförande
till fast
egendom.
(Forts.)

ning rörande lämpligheten av sådan ändring av 3 § i lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra, att maskiner och dylikt hänfördes till lös egendom i större utsträckning än nu vore fallet så långt detta låte sig göra utan att inrechningshavares berättigade intressen trädde för nära, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Andersson, Karl: Herr talman, mina herrar: Då jag väckte en motion i föreliggande fråga, gjorde jag det på den grund, att tvister ofta bruka uppstå vid våra domstolar om vad som hänföres till fast och lös egendom. Jag tänkte verkligen då, att lagutskottet skulle finna en synpunkt för att få en utredning till stånd om denna sak.

Det är som sagt tråkigt, att det ofta förekommer rättegångar i denna fråga, i synnerhet då en fabriksfastighet tvångsvis försäljes. Jag vet många exempel på dessa förhållanden, och det hade varit önskvärt, att utskottet kunnat komma till sådant beslut, att det funnit det nödvändigt att få en utredning till stånd. Nu däremot tyckes utskottet vara ganska avvissande. Det säger på slutet här i sin kläm: »Den gräns, som härigenom i lag uppdrogs mellan fast och lös egendom» — man syftar på en tidigare verkställd utredning — »har vunnit ytterligare stadga genom den praxis, som utbildat sig på grundvalen av de i lagen givna reglerna.» Ja, det är således på denna praxis utskottet grundat sitt avslagsyrkande, men i motsats till utskottet anser jag, att denna praxis ändå inte är sådan, att den fortfarande borde vara gällande. Som jag förut påpekade, förekomma ofta sådana tvistigheter, vilket medför dryga kostnader för vederbörande parter.

Oaktat det nu inte är stor utsikt till att få ett skrivelseförslag genomfört, vågar jag dock hemställa om bifall till motionen.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om herrarna taga del av den utredning, som utskottet verkställt, skola herrarna finna, att motionären här rört vid ett av de svåraste lagstiftningsproblem. En lag har efter sju sorger och åtta bedrövelser kommit till stånd och verkat i åtskilliga år. Att det kan uppstå tvistigheter om den, är ju klart — jag undrar, vilken lag det inte kan vara olika meningar om? — men att nu genom en lagstiftningsakt rubba på de linjer, som äro uppdragna, det tror jag skulle vara det betänkligaste man gärna kunde ta sig för. Det skulle ingripa i de nu bestående förhållandena och även för framtiden inverka på ett högst betänkligt sätt.

Utskottet har varit enigt i sin hemställan, och jag förväntar, att det ej kan bli annat resultat än bifall till denna hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna

under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11—13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20—23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28—31.

Lades till handlingarna.

Punkten 32.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 33—35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36 och 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 38—40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 50—58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.

Ang. en filial till statens centrala frökontrollanstalt.

I denna punkt hade utskottet — med förmälan, att utskottet komme att under nästföljande punkter göra hemställan om uppförande av under punkten tillstyrkta extra anslag dels till dyrtidstillägg åt befattningshavare vid statens centrala frökontrollanstalt, dels till upprättande och drift av en filial i Skåne till nämnda anstalt, dels ock till understöd åt vissa lokala frökontrollanstalter — hemställt, att ordinarie förslagsanslaget till statens centrala frökontrollanstalts verksamhet mätte i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföras med oförändrat belopp 167,900 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Sköld, Eriksson* i Ljusdal och *Olsson* i Rödningsberg, vilka gjort vissa uttalanden beträffande förslaget om inrättande av en filial till statens centrala frökontrollanstalt och i anslutning därtill anført, att de komme att under punkten 68 hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! Vid förevarande punkt liksom vid den därmed sammanhängande punkt 68 har jag jämte andra ledamöter av utskottet fogat en reservation, vari vi yrkat avslag på Kungl. Maj:ts hemställan.

När riksdagen 1924 beslöt inrättandet av en statens centrala frökontrollanstalt, var ett av skälen därtill, att man ville försöka åstadkomma en centralisation av frökontrollen inom landet. Samtidigt beslöt riksdagen att vidtaga en kraftig beskärning av de privata anstalterna. I samband därmed beslöts att genom en instruktion för den centrala frökontrollanstalten ge densamma överinseende över de privata anstalterna i syfte att åstadkomma en i största möjliga mån likformig bedömning.

Det förslag, som nu förelagts riksdagen, innebär enligt reservanternas uppfattning ett avsteg från de linjer, som riksdagen beslutade år 1924. Man utgick visserligen då ifrån, att det jämsides med statens centrala frökontrollanstalt skulle finnas privata anstalter, men man ansåg desslikes, att dessa anstalter skulle ha privat karaktär och att de endast skulle åtnjuta anslag från statens sida.

Om nu riksdagen fattar beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, så har man grundad anledning antaga, att liknande framställningar skola komma från olika håll inom landet som den, vilken kommit från Malmöhus län, gående ut på, att man vill få sina frökontrollanstalter omlagda till filialer av centralanstalten. Det har nämligen bevisats, att den privata anstalten i Lund, sedan

statens centrala frökotrollanstalt kom till, inte bär sig, och detta har föranlett hushållningssällskapet i Malmöhus län att begära en filial till centralanstaten. Enligt reservanternas mening kan man alltså vara övertygad om att liknande krav komma att framställas från olika delar av landet, och följden skulle endast bli, att man får en hel rad av filialer till statens centrala frökotrollanstalt.

Statskontoret har i sitt utlåtande varnat för ett bifall till den kungl. propositionen. Statskontoret yttrar bl. a. följande: »Då den föreliggande statsekonomiska situationen syntes böra mana till försiktighet med avseende å inrättande av nya statliga institutioner, måste statskontoret ställa sig synnerligen tveksamt gentemot det nu framlagda förslaget. Härtill komme, att redan den centrala frökotrollanstalten vållat statsverket avsevärda utgifter utöver de vid dess inrättande beräknade. Visserligen hade lantbruksstyrelsen uttalat, att det, av den lokala anstaltens i Lund hittillsvarande inkomster att döma, torde kunna förväntas, att den ifrågasatta filialanstaltens årliga driftkostnader skulle bli täckta av inkomster å dess plomberings- och analyseringsverksamhet; men, då anstalten enligt uppgift gått med avsevärd förlust under de senaste åren, torde det väl knappast vara troligt, att det ekonomiska resultatet vid densamma bleve ett annat, sedan staten övertagit dess drift.» I anslutning härtill kan man gott säga, att då inte den privata frökotrollanstalten i Lund för närvarande bär sig och en av orsakerna härtill är, att en hel del av dess verksamhet övertagits av den centrala anstalten, så har man ju all anledning att tänka sig, att den statliga filialen i Lund inte heller skall bära sig, utan att den kommer att åsamka statsverket mycket stora kostnader.

Med dessa ord, herr talman, vill jag jämlikt reservationen yrka avslag på den kungl. propositionen. Jag vill tillägga, att i en tid, då statsmakterna inrikta all sin strävan på att försöka beskära statens förvaltningsutgifter i besparingssyfte, så kan det inte vara välbetänt att annat än i det mest trängande nödfall inrätta nya förgreningar på detta stora område, och då det i alla fall lär bli svårt att visa, att ett trängande behov finnes i förevarande fall, skall jag be att få yrka, att utskottets uttalande från och med orden »Rörande det väckta förslaget» etc. måtte utgå och ersättas med det som reservanternas anfört i sin reservation under punkt 66.

Herr **Tjällgren**: Ja, herr talman, det torde icke vara nödvändigt att spilla många ord på denna sak. Jag skall emellertid i anledning av vad herr Eriksson anfört be att få säga några ord.

Jag vill då först och främst på de skäl, som utskottet anfört, yrka bifall till utskottets framställning. Det är alldeles riktigt, som herr Eriksson säger, att man inte i onödan bör inrätta nya statsinstitutioner och därigenom också åsamka staten nya utgifter. Den åsikten gillar jag fullkomligt, men man får naturligtvis inte så strikt hålla på den meningen, att man överhuvud går emot alla krav på inrättandet av nya anordningar eller anstalter, när det föreligger ett verkligt behov av dylika. Jag har inom utskottet blivit övertygad om att det föreligger ett behov av en sådan filial nere i Skåne. Det är ju så, att man för närvarande har en privat frökotrollanstalt i Lund, men denna skall nu indragas. Då har som sagt uppstått ett behov, och vederbörande hushållningssällskapet anser sig av ekonomiska skäl inte ha råd att underhålla denna anstalt. Nu sade herr Eriksson, att statskontoret hade avstyrkt förslaget. Ja, det är riktigt, men jag tror inte, att statskontoret kan riktigt överblicka vad som verkligen motiverar anordnandet av en sådan anstalt. Statskontoret har ju helt naturligt en viss benägenhet att se alla saker ur rent ekonomiska eller statsfinansiella synpunkter. Nu vill jag också påpeka, att det här strängt taget inte gäller att anordna någon ny anstalt, utan det har, som jag nyss sade,

Anq. en
filial till
statens cen-
trala frökot-
trollanstalt.
(Forts.)

Ang. en
filial till
statens cen-
trala frökön-
trollanstalt.
(Forts.)

funnits en i Lund, som nu skulle förläggas till Alnarp. Den kommer således att förläggas till en anstalt, som redan är statens.

Jag kan följaktligen inte dela herr Erikssons uppfattning här. Man borde väl också förstå, att behovet av en sådan frökontrollanstalt är synnerligen stort just i Skåne, som ju är en av våra förnämsta provinser på jordbrukets område. Nu invänder herr Eriksson, att det sannolikt kommer att framställas sådana här krav från flera håll inom landet. Ja, det kan ju hända, men riksdagen har ju inte bundit sig vid någon viss linje eller princip, om den nu går med på det här, ty det är väl så, att vi här, liksom ofta annars, få behandla fall från fall. Utskottet säger ju också här i sin motivering: »Samtidigt vill utskottet emellertid understryka, att utskottet därmed lika litet som departementschefen anser sig hava tagit ståndpunkt till den av centrala frökontrollanstalten berörda frågan om en eventuell ytterligare utvidgning av anstaltens verksamhet.»

Jag tror mig veta, att det inom en nära framtid kommer att framställas krav på utbyggnad av den centrala frökontrollanstalten, som är förlagd hit till Stockholm, och det kan ju hända, att när sedan denna anstalt är utbyggd och utvidgad, man skulle kunna undvara den där anstalten nere i Skåne.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! Jag vill gent emot herr Tjällgren säga, att då han påstår, att denna omläggning av frökontrollanstalten i Lund inte är någon nyhet, detta är fullkomligt riktigt så till vida, att anstalten förut varit privat, medan man nu föreslår att den skall bli statlig filial till centralanstalten. Genom den ändring, som nu är ifrågasatt, åstadkommes endast, att statens utgifter för anstalten komma att ökas, och det är detta reservanternas vänt sig emot i sitt avslagsyrkande.

Vad beträffar det yrkande, som jag tidigare framställde, skall jag efter anmodan av herr talmannen be att få återtaga detsamma för att återkomma med det under punkt 68.

Herr Sjöblom: Herr talman! Då det här gäller den motivering, som även är innefattad under punkt 68, skall jag be att få framhålla ett par synpunkter, som för mig voro alldeles särskilt avgörande, när jag i utskottet beslöt mig för att följa majoriteten i denna fråga.

Det förhåller sig ju nämligen så, att det vid Alnarp finnes en stor byggnad, ett stenhus, som inte användes för närvarande, men som anses såsom synnerligen lämpligt för detta ändamål. Detta är ett viktigt skäl, varför anstalten bör förläggas till Alnarp och inte till Svalöv, som reservanternas tyckas anse skulle vara bättre, trots att det där bleve ovillkorligen nödvändigt att uppföra en ny byggnad. Det andra skälet är, att vi för närvarande ha en proposition under behandling i ett sammansatt utskott, avseende införandet av kontroll på salubjudna fröer; d. v. s. inga fröer skulle få utbjudas i allmänna handeln med mindre varan åtföljdes av analys om dess beskaffenhet. Om detta lagförslag antages, vilket givetvis inte är så avgjort, blir behovet av frökontroll från statens sida ofantligt mycket större än nu. Därför tycker jag, att en sådan här statlig filial till centrala frökontrollanstalten bör komma till stånd i Skåne.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till motiveringen, sådan den är, vilket jag också kommer att göra under punkt 68.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.

Under återopande av vad under punkten 66 anförts och i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte för inrättande av en till Skåne förlagd filial till statens centrala frökontrollanstalt samt för uppehållande av driften vid samma filial anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra förslagsanslag av 29,000 kronor.

Anslag till en filial till statens centrala frökontrollanstalt.

Reservation hade anmälts av herrar *Sköld, Eriksson* i Ljusdal och *Olsson* i Rödningberg, som i anslutning till sitt uttalande under punkten 66 hemställt om avslag å Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning.

Herr **Eriksson, Carl**: Med återopande av vad jag tidigare yttrat, herr talmän, skall jag be att få yrka avslag på utskottets hemställan under punkt 68.

Herr **Tjällgren**: I anledning av vad jag nyss anförde ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Carl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 68, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 69.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71 och 72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 73—75.

Lades till handlingarna.

Punkten 76.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 77 och 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 82—88.

Lades till handlingarna.

Punkterna 89—92.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 93.

Lades till handlingarna.

Punkterna 94—96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkterna 98—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

Punkterna 102—108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 109—111.

Lades till handlingarna.

Punkterna 112—114.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 115—117.

Lades till handlingarna.

Punkterna 118—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123.

Lades till handlingarna.

Punkterna 124—126.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 127 och 128.

Lades till handlingarna.

Punkterna 129—133.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 134.

I förslaget till riksstat för budgetåret 1928—1929 hade Kungl. Maj:t upptagit ordinarie förslagsanslaget, avlöningsstat för rikets allmänna kartverk, med oförändrat belopp 380,000 kronor.

Om löneförhöjning åt gravören Olga Herlin.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion nr 6 av fröken *Hesselgren*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna gravören *Olga Herlin* rätt att för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna sig halva sin tjänstgöringstid inom rikets allmänna kartverk.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte uppföra ordinarie förslagsanslaget, avlöningsstat för rikets allmänna kartverk, för budgetåret 1928—1929 med oförändrat belopp 380,000 kronor,

2) att den i ämnet väckta motionen I: 6 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Fröken Hesselgren: Herr talman! I denna punkt har jag gått in med en motion med hemställan om att fröken *Olga Herlin* vid rikets allmänna kartverk måtte få tillgodoräkna sig en del av sin mycket långa tjänstgöring för att komma upp i högre löneklass. Framställningen har tillstyrkts av flera myndigheter, som haft att yttra sig över densamma. Statskontoret har uttalat sig därför, och även civila lönenämnden har ansett det vara riktigt och billigt, att fröken *Herlin* skulle få denna rätt. Såväl statskontoret som lönenämnden ha dock sagt, att ärendet vore av sådan art, att det borde komma under riksdagens prövning.

Nu har utskottet i sitt utlåtande likaledes yttrat, att saken är behjärtansvärd, då fröken *Herlin* har en synnerligen lång och väl vitsordad tjänstgöring bakom sig, och att det alltså finnes fog för denna hemställan, men utskottet framhåller också, att det icke anser sig kunna taga upp saken på grund av enskild motionärs framställning, utan att denna måste komma från Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden har jag tyvärr ingenting annat att göra än att för min del mycket varmt vädja till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t behagade taga upp denna sak, när den nu har stöd av detta uttalande från utskottet om att utskottet för sin del anser saken behjärtansvärd.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Om löneför-
höjning åt
gravören Olga
Herlin.
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i för-
varande punkt hemställt.

Punkterna 135 och 136.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 137.

Lades till handlingarna.

Punkterna 138—149.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 150.

Lades till handlingarna.

Punkten 151.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 152.

Lades till handlingarna.

Punkten 153.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-
ställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem
jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden; samt
nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av
värmeanläggningen vid veterinärhögskolan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Företogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets ut-
låtande nr 16, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budget-
året 1928—1929 i vad angår jordbruksärenden.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevilningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom proposition den 10 februari 1928, nr 107, vilken hänvisats till bevilningsutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen besluta, att förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete med däri enligt kungörelsen den 8 april 1927 (nr 121) gjorda ändringar skulle äga fortsatt giltighet för tiden från och med den 1 augusti 1928 till och med den 31 juli 1931, dock att § 2 skulle från och med den 1 augusti 1928 i viss angiven del hava den ändrade lydelse, som i propositionen angivits.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren nr 257 av herr *Nils Anton Nilsson* m. fl. samt inom andra kammaren nr 434 av herr *Andersson* i Falkenberg m. fl., nr 435 av herr *Gardell* i Gans m. fl. och nr 437 av herr *Pettersson* i Hällbacken.

I de av herr Nils Anton Nilsson m. fl. samt av herr Gardell i Gans m. fl. väckta, likalydande motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i förevarande proposition, att förordningen om utförselbevis utsträcktes till att gälla även korn, samt att vederbörande utskott måtte föreslå de ändringar i propositionen, som av nämnda yrkande föranleddes.

I den av herr Andersson i Falkenberg m. fl. väckta motionen hade hemställts, att, därest Kungl. Maj:ts proposition nr 107 om fortsatt tillämpning av förordningen om utförselbevis bleve av riksdagen bifallen, riksdagen måtte besluta sådan förändring i förordningen, att likvid av tullbelopp medelst utförselbevis skulle anses vara jämställd med penninglikvid i vanlig ordning och icke betraktas såsom likvärdig med vanlig tullrestitutions.

I den av herr Pettersson i Hällbacken väckta motionen hade hemställts om avslag å förevarande proposition.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft jämväl följande två till utskottet hänvisade, under motionstiden vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

nr 4 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., i vilken framlagts förslag, avseende permanenta bestämmelser rörande utförselbevis för råg och vete av enahanda lydelse som den för närvarande gällande förordningen i ämnet; och

nr 345 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Hörby, i vilken föreslagits förlängning för en tid av fem år av giltighetstiden för de i sistnämnda förordning meddelade bestämmelserna.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet avfattat sin hemställan i två med 1 och 2 betecknade punkter, av vilka den första innehöll ett förordningsförslag.

Rörande sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: I avseende å föredragningen av bevilningsutskottets betänkande nr 21 hemställes,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis, och det i punkten 1 framlagda förordningsförslaget föredragas paragrafvis med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist;

att sedan förordningsförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställan i punkten 1 föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

*Ang.
utförelsebevis
för råg och
vete.*

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 107 samt i anledning av motionerna II: 4 av herr Lindman m. fl. och II: 345 av herr Nilsson i Hörby ävensom med avslag å dels de likalydande motionerna I: 257 av herr Nils Anton Nilsson m. fl. och II: 435 av herr Gardell i Gans m. fl. dels ock motionen II: 437 av herr Pettersson i Hällbacken, antaga under punkten infört förslag till förordning angående utförelsebevis för råg och vete.

Vid förevarande punkt hade reservationer avgivits av, utom andra,

1) herrar *Bürg, Örne, Wigforss, Björnsson, Björklund, Olsson* i Gävle, *Andersson* i Katrineholm och *Werner*, vilka yrkat avslag å förevarande proposition;

2) herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Kullen, *Wijkström* och *Henrikson*, vilka velat tillkännagiva, att de inom utskottet anfört skäl för att redan nu, i enlighet med den av herr Lindman m. fl. i andra kammaren väckta motionen (nr 4), antaga förordning angående utförelsebevis för råg och vete utan tidsbegränsning.

Det av utskottet framlagda förordningsförslaget.

§ 1.

Denna paragraf lydde:

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförelse angiver och med en och samma lägenhet till utlandet sjöledes eller på järnväg eller till svensk frihamn utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförelsen, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införelse av sådan vara till enahanda myckenhet.

Herr **Wigforss**: Detta är, som kammaren väl känner, en gammal fråga, och det är icke alls min mening att här draga upp en diskussion utan endast att konstatera reservanternas ståndpunkt. Argumentationen mot utförelsebevisen har alltid förts på två olika linjer. Dels har man från motståndarnas sida sagt, att det är oriktigt att vältra över en ytterligare börda på konsumenterna genom införande av vad man betraktar som ett slags exportpremier, och dels har det ofta sagts, att man är tveksam, huruvida utförelsebevisen skulle kunna komma jordbrukarna till godo. Saken ligger utan tvivel något annorlunda i år, än den har gjort förut, ty den erfarenhet man har haft under de två förflutna åren är ju, att jordbrukarna åtminstone under det förra av dessa år haft nytta av utförelsebevisen, medan det däremot är mera tvivelaktigt, om bevisen haft någon inverkan det sista året. Det första skälet, som av motståndarna anförts, står dock fortfarande kvar, och på grund därav ha vi reservanter ansett, att vi icke kunna underlåta att yrka avslag. Jag skall emellertid gärna för min personliga del erkänna, att de som hålla på dessa utförelsebevis med en viss styrka kunna framhäva, att det är förenat med vissa fördelar, att man får ytterligare erfarenhet om på vad sätt de verka. Det kan ju tänkas — jag kan inte alldeles dölja för mig den möjligheten — att en längre tids erfarenhet skulle kunna visa att det höjda pris på spannmål, som är en följd av utförelse-

bevisen, åtminstone till en del betalas icke av konsumenterna utan av kvarnarna. Om detta skulle kunna klart visas, skulle nog utförselbevisens motståndare få draga den slutsatsen, att skälen emot utförselbevisen ha blivit åtskilligt svagare. I detta ögonblick kan man icke draga en sådan slutsats, och som läget nu är, kan jag icke underlåta att under hänvisning till de tidigare anförda argumenten yrka avslag på utskottets hemställan.

*Ang.
utförselbevis
för råg och
vete.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag tror icke, att man skall kunna anföra något bevis för att utförselbevisen ha den karaktär, som den siste ärade talaren antydningssvis ville göra gällande, nämligen att de skulle vara något slags exportpremier. Jag tror inte, att det finnes något fog för att betrakta dem som sådana, utan de få väl anses vara vad de i verkligheten äro, nämligen ett instrument, varigenom jordbruket skall komma i åtnjutande av det tullskydd för spannmålsodlingen, som riksdagen tillerkänt det. Erfarenheten har ju under de gångna åren givit vid handen, att det på grund av läget beträffande handeln med spannmål och särskilt den sammanslutning, som finnes inom kvarnindustrien, icke varit möjligt för jordbrukarna att uppnå tillfredsställande priser. Och jag tror, att alla erkänna, att utförselbevisen under den korta tid, de funnits till, visat sig vara ett medel till att ernå ett bättre avvägt förhållande mellan priserna på den utländska och den inhemska spannmålen till de inhemska producenternas favör.

Den siste ärade talaren sade sig ingenting ha att invända, om det kunde påvisas, att kvarnarna finge betala det förbättrade pris, som spannmålsodlarna inom landet kunde ernå, men däremot var han mera betänksam, i händelse möjligen konsumenterna finge betala någon del av det höjda pris å spannmål, som utförselbevisen eventuellt kunde åstadkomma. Det är kanske svårt att konstatera, huruvida den ena eller andra parten får släppa till något av det förbättrade pris, som jordbrukarna kunna betinga sig. Men även om konsumenterna skulle få betala någon del därav, kan det väl icke heller anses på något sätt orättvist, ty om man vid tullsatsernas avvägning tillerkänt jordbrukarna ett visst tullskydd, för att deras priser skulle bliva riktigt avvägda i jämförelse med industriens, få väl konsumenterna finna sig däri, även om det kunde påvisas att de få bära någon del av denna börda. I varje fall torde det emellertid icke kunna påvisas, att utförselbevisen haft någon annan effekt än den åsyftade, nämligen att jordbrukarna kunna taga ut det pris, som rättvisligen bör tillkomma dem. Det är inte sagt, att det tagits ut i sin helhet ändå, men utförselbevisen ha dock förbättrat förhållandena, så att prisläget blivit gynnsammare än det eljest skulle vara.

Jag tror, att denna kammare har all anledning att nu följa utskottets förslag och bifalla vad utskottet har hemställt om. Det har ju rätt litet olika meningar inom utskottet, huruvida man nu skulle anse tiden lämplig att giva utförselbevisen en permanent karaktär, eller om man skulle gå med på Kungl. Maj:ts förslag att endast binda sig för en treårsperiod. I verkligheten ligger ju saken så, att vilket beslut riksdagen än fattar, har en kommande riksdag rätt att göra ändring däri. Vi ha emellertid icke velat motsätta oss förslaget om att fortfarande giva utförselbevisen en provisorisk karaktär, tills man får någon längre tids erfarenhet, ehuru jag för min del har den uppfattningen, att man redan nu borde ha kunnat våga slå fast, att de skola bliva bestående för framtiden.

Jag har intet annat yrkande att göra, herr talman, än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Wohlin: Jag gjorde år 1926 på Kungl. Maj:ts uppdrag en undersökning av kvarnföreningens m. fl. sammanslutningars verksamhet, en undersök-

Ang.
utförelsebevis
för råg och
vete.

(Forts.)

ning, vars resultat till väsentlig del äro offentliggjorda, om de också icke ha blivit till trycket befordrade. Det framgick av denna utredning, att under åren 1920, 1921, 1922 och 1923 en faktisk underbetalning av den svenska spannmålen ägde rum här i landet, i det att tullsatsen för omalen spannmål, särskilt under vissa tider på höstarna, endast till ringa del, under somliga perioder alls icke, kunde utnyttjas. Det förhöll sig samtidigt så, att kvarnföreningens noteringar å mjöl lågo mycket nära den punkt, som med mjöltullens belopp översteg importpriset på med det svenska mjölet närmast jämförligt amerikanskt mjöl. Det vill m. a. o. säga, att kvarnföreningen hade möjlighet att under samma tid praktiskt taget utnyttja hela mjöltullen. Under åren 1920—1923 satt alltså förädlingsindustrien i den förmånliga ställningen att åtminstone under vissa delar av året kunna tillgodogöra sig jordbrukarnas tullskydd och dessutom samtidigt så gott som fullständigt kunna utnyttja den för samma industri avsedda mjöltullen. Året 1924 var, som alla veta, ett exceptionellt dåligt skördeår, och det kan i detta sammanhang knappast komma på tal. Under hösten 1925 hade visserligen en viss förbättring så till vida inträtt, att en något större del av spannmålstullen kunde utnyttjas av jordbrukarna, men likväl icke på långt när så stor del som fallet i allmänhet hade varit före kriget. Konkurrensen från kooperativa förbundet hade under tiden från 1924 haft den inverkan, att en något mindre marginal uppstått mellan den svenska kvarnföreningens mjölpris och importpriset inklusive tullen för motsvarande amerikanskt vetemjöl. Jag vill med detta ha slagit fast, att alla de klagomål, som under år 1920 och åren därefter inom svenska riksdagen riktades mot den onaturliga prisbildningen på den svenska spannmålen, visat sig vara befogade och att det var ett berättigat önskemål att få en anordning genomförd, som utan nämnvärt men för konsumtionen kunde återställa den rubbade jämvikten mellan jordbruket och förädlingsindustrien. Anordningen med de s. k. utförelsebevisen har, som den nu verkställda utredningen visat, under ett år, då förhållandena legat gynnsamt till för bevisens verkningar, faktiskt fått den effekt, varpå man hoppats; under ett följande år visserligen icke i lika hög grad. Men det har aldrig från anhängarnas sida ifrågasatts, att utförelsebevisens verkningar under olika år med olika skördeutfall skulle bli desamma eller lika stora. Denna anordning framstår därför alltjämt såsom ett önskvärt komplement till den nu gällande tullsatsen på omalen spannmål, och den innebär icke någon protektionistisk framstöt i egentlig mening, utan är endast en kompletterande anordning i syfte att bringa rättvisa i förhållandet mellan jordbruket och förädlingsindustrien.

Nu har den ärade opponenter mot denna anordnings fortsatta giltighet i stort sett frånfällt den argumentation, som i många andra punkter på sin tid riktades mot utförelsebevisen, och jag har därför ingen anledning att vid detta tillfälle ånyo bemöta de då framförda, numera kullfallna argumenten. Men han har likväl gjort gällande, att utförelsebevisen vore att anse som ett slags exportpremier, vilkas inverkan på konsumtionen han förmodade hade karaktären av en tullövervältring. Jag vill bara i största korthet nämna, att denna frågas utredning försvåras av den omständigheten, att något med det extra svenska kärnmjölet fullt jämförligt amerikanskt vetemjöl icke kan uppletas, utan att man till jämförelse måste taga amerikanska vetemjölssorter, som falla någorlunda i samma kvalitetsklass och prisklass som det svenska kärnmjölet. Då har man anfört dels priset på s. k. Pilsbury Best, dels har man till jämförelse anfört priset på Gold Medal Flour och dels slutligen en prisserie på Canadian Spring Patent. Beträffande Pilsbury Best är förhållandet det, att priset på detta amerikanska mjöl på ett märkvärdigt sätt gått i höjden under de senare åren och blivit alltmer ojämförligt med priset på svenska kvarnföreningens högsta märke, beroende troligen på att Pilsbury Best alltmera fått karaktären

av ett lyxvetemjöl med en alltmer speciell marknad. Gold Medal Flour har också sina brister såsom jämförelsematerial, och vad Canadian Spring Patent beträffar — som i ämbetsverkens utredning under tiden 1926 togs till jämförelse — så är det ganska egendomligt, men förhåller sig likväl så, att även detta mjöl icke tycks vara full jämförbart med kvarnföreningens extra kärnmjöl. Detta framgår av den prisjämförelse, som ämbetsverken gjort och som finnes intagen i propositionen på sidan 12. Denna prisjämförelse torde i sin mera positiva del sannolikt icke vara fullt träffande. Jag menar härmed att man kan visserligen ge uttryck åt en förmodan, att systemet med utförselbevis verkar prisstegrande på det svenska mjölet, men det material, som faktiskt föreligger för frågans belysning, är icke av den beskaffenheten att man därav kan draga några bestämda slutsatser vare sig i den ena eller den andra riktningen. Den saken står emellertid fast, att det svenska mjölpriset aldrig kan komma över en viss gräns, vilken är bestämd av den svenska mjöltullen. och då den svenska mjöltullen vid sitt införande förutsattes vara ett lämpligt skydd för den svenska kvarnindustrien, så kan man ju även resonera så, att så länge denna mjöltull består, så ligger det ingenting illegitimt eller onaturligt i att den till väsentlig del utnyttjas av den industri, för vilken den är avsedd, förutsatt att tullen på den omalna råvaran kommer jordbruket till godo.

Jag är av dessa skäl helst böjd att liksom vissa reseranter betrakta det nu gjorda försöket som så pass tillfredsställande, att det redan nu bör efterföljas av ett beslut om permanens för denna anordning. Det är dock en taktisk fråga, på vilken linje man här skall ställa sig. Andra kammaren har för sin del beslutat att prolongera utförselbevisen på sätt utskottet föreslagit, och utskottets ärade ordförande har ju under rådande förhållanden funnit det vara en acceptabel lösning nu i år att få dem under ytterligare några år framåt förlängda. Jag uttalar vid detta tillfälle allenast förhoppningen att de tre år, som det nu gäller, skola ännu mera visa denna anordnings förenlighet med jordbrukets intressen, såväl som med konsumenternas berättigade intressen. och att efter den försöksperiod, som nu ytterligare föreslås till förlängning. även det sista motståndet, som nu i en svag opposition kommit till uttryck. skall hava försvunnit.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å den under behandling varande paragrafen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Bifölls, i vad den ej kunde anses besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Såsom förut anförts hade i den av herr *Andersson* i Falkenberg m. fl. inom andra kammaren väckta motionen nr 434 hemställts, att, därest Kungl. Maj:ts proposition nr 107 om fortsatt tillämpning av förordningen om utförselbevis bleve av riksdagen bifallen, riksdagen måtte besluta sådan förändring i förordningen, att likvid av tullbelopp medelst utförselbevis skulle anses vara jämställd med penninglikvid i vanlig ordning och icke betraktas såsom likvärdig med vanlig tullrestitution.

*Ang.
utförselbevis
för råg och
vete.*

(Forts.)

*Ang.
viss tolags-
ersättning
till städerna.*

Ang.
viss tolags-
ersättning
till städerna.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 434 av herr Andersson i Falkenberg m. fl., i den skrivelse, i vilken riksdagen meddelade sitt beslut angående propositionen nr 107, anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta frågan om beräkningen av städernas tolagsersättning med avseende å de tullavgifter, som skolat utgå för importerad spannmål men från vilka avgifters erläggande vederbörande befriats på grund av avlämnade utförselbevis, bliva föremål för fortsatt allsidig utredning samt till riksdagen snarast möjligt avgiva förslag i ämnet.

Herr **Stendahl**: Herr talman, mina herrar! Jag har inte yttrat mig beträffande punkt 1 därför att jag delar den uppfattningen, att dessa bevis böra förnyas, men vid punkt 2 komma vi till ett speciellt sårintresse och ett befogat sådant. De av herrarna, som behagat lägga ner det arbetet på denna sak att de läst igenom utskottets betänkande, ha funnit att Stockholms stad i detta fall kommit i ett synnerligen otrevligt såriläge och att staden har ett alldeles speciellt befogat intresse att få ändrad den situation, i vilken den kommit. Förhållandet är nämligen det att, oavsett över vilka hamnar den importerade spannmålen gått — Göteborg, Kalmar, Trälleborg, Malmö eller andra — så kan den spannmål som importeras tagas som ekvivalent för export över samma hamnar, men utförselbevisen presenteras icke alltid till inlösning i dessa hamnar, utan i mycket stor utsträckning koncentreras inlösningen till Stockholm. Följden blir att Stockholm får tolagsavdrag, det vill säga staden får icke tolagsersättning för de kvantiteter, för vilka utförselbevis här presenteras till inlösning, även om dessa kvantiteter exporterats över andra hamnar än Stockholm. Detta är tydligen fullständigt felaktigt, och utskottet har också beaktat saken och hemställt om en skrivelse. Herr Björnsson, som i likhet med alla andra är på det klara med att en felaktighet föreligger, har gått längre och redan i utskottet försökt finna en väg till lösning. Det är ju alldeles givet att jag för min del helst sett, att utskottet gått på den av herr Björnsson anvisade vägen. Då så icke skett, skall jag inte göra något yrkande i saken, därför att jag väl förstår de betänkligheter, som möta, men jag skall göra en vördsam hemställan till vederbörande statsråd eller, då han inte är här, till hans excellens statsministern, att regeringen ville vara vänlig att ta denna sak under omprövning så snart, att vi under alla förhållanden till nästa år kunna emotse ett förslag, som eliminerar den fullständigt felaktiga och för Stockholms stad oriktiga situation, som staden alldeles säkert mot riksdagens önskan kommit i.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kamraren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Herr *Nilsson, Petrus*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.

Motionen hänvisades till särskilda utskottet.

Herr *Gustafsson, Per*, väckte en motion, nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av vissa från lånefonden för mindre linbedringsanstalter beviljade lån m. m.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om justitie- och militieombudsmannaämbe-
tenas sammanslagning till ett ämbete;

nr 14, i anledning av väckt motion om avskaffande av ordensväsendet m. m.;
och

nr 15, i anledning av väckt motion om statsråds befogenhet som riksdags-
ledamot;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda
förslag angående anvisande av anslag till befrämjande av lufttrafik m. m..
jämte i ämnet väckta motioner;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av
gamla centralposthuset i Göteborg;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av
bangårdspostkontoret i Stockholm;

nr 58, i anledning av väckt motion om ersättning till änkan Anna Forsman
för kreatur, överkörda av ett statens järnvägars tåg;

nr 59, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda
framställningar;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av
ett till föreningen Faktoribostäder u. p. a. utlämnat lån;

nr 61, i anledning av väckt motion om viss ersättning till kaptenen vid flyg-
vapnet P. R. af Uhr;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förflyttning av
sjöinstrument- och sjökarteförrådet å flottans varv i Stockholm m. m.;

nr 63, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av återbetalnings-
skyldigheten beträffande till vikarierande undervisningsråd felaktigt utbetal-
da dyrtidstillägg m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för
befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m. jämte en i ämnet väckt
motion;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till folk-
sanatorierna m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för stats-
bidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens
län jämte i ämnet väckta motioner;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anord-
nande av skyddshem för flickor m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sve-
riges deltagande i social utställning m. m. i Helsingfors;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av den
period, varunder semester må tilldelas befattningshavare i statens tjänst; och

nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidraget av
automobilskattemedel till vägunderhållet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för svenska smörprovningarnas befattningshavare;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionanstalt m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande av en reservfond för postgirorörelsen; och

nr 27, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.; och

nr 23, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 9 § i lagen om tillsyn å fartyg m. m.; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, angående vissa processuella föreskrifter rörande bestraffningsformen varning, i vad angår statens befattningshavare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.35 e. m.

In fidem.
G. H. Berggren.

Tisdagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till statens centrala frökontrollanstalt m. m.; samt nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförelsebevis för råg och vete m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; samt

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter.

Upplästes följande till kammaren ankomna dödsbevis:

Härmed intygas, att Axel Rudolf Rooth avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet i Stockholm den $23/3$ 1928 kl. 4.30 e. m., och var den avlidnes ålder 69 år; civilstånd: gift; samhällsställning: f. d. häradsskrivare; bostad: Ljungby köping, Ljungby förs., nr 34 Olofsgatan.

Huvuddödsorsak, såvitt av omständigheterna i fallet dömas kan: Hæmorrhagia cerebri. Bidragande dödsorsaker: Diabetes mell.

Stockholm den 24 mars 1928.

Albert Grönberg,

leg. läk.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avläta en skrivelse med anmälan om herr Rooths frånfälle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 13—15, statsutskottets utlåtanden nr 55—69 och memorial nr 70, bankoutskottets utlåtanden nr 24—27, första lagutskottets utlåtanden nr 22 och 23 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

Herr *Reuterskiöld* väckte en motion, nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.

Motionen hänvisades till särskilda utskottet.

Herr *Akerberg* avlämnade en av honom och herr *Karlsson, Gottfrid*, undertecknad motion, nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa förutvarande regementspastorer vid armén.

Denna motion hänvisades till bankoutskottet.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets memorial nr 16, angående remitterande till annat utskott av en till konstitutionsutskottet hänvisad motion.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
